

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
Факультет психолого-педагогічний
Кафедра музики

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Марина ГРИНЬОВА

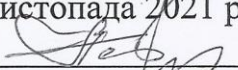
«*12*»

2021 р.

Програма і методичні рекомендації
до Атестаційного Екзамену з професійної підготовки
освітньої програми «Середня освіта (Музичне мистецтво)»
для студентів спеціальності 014 Середня освіта / предметної спеціальності
014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво),
на здобуття освітнього рівня «бакалавр»

Полтава
2021

Укладачі: Н. Ю. Дем'янюк, В. С. Ірклієнко, О. О. Лобач (відпов.
за випуск), Ю. В. Комишан, О. Г. Вільхова, Н. М. Ремезова,
Н. О. Юдіна, В. П. Яковлев

Узгоджена на засіданні кафедри музики
Протокол № 25 від 12 листопада 2021 року
Завідувач кафедри (Григорій ЛЕВЧЕНКО)

Відповідає освітньо-професійній програмі «Середня освіта (Музичне
мистецтво)», затвердженій Вченою радою ПНПУ імені В. Г. Короленка
(протокол № 12 від 27.05.2019 року)

Гарант освітньої програми (Вікторія ІРКЛІЄНКО)

*Затверджена вченою радою психолого-педагогічного факультету
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(протокол № 13 від 28 грудня 2021 року)*

ЗМІСТ

1. Програма Атестаційного Екзамену	4
2. Критерії оцінювання результатів складання Атестаційного Екзамену	7
3. Форма Атестаційного Екзамену	8
4. Структура Атестаційного Екзамену	8
5. Порядок оцінювання результатів Атестаційного Екзамену	8
6. Інформаційні джерела, інструменти, обладнання та програмне забезпечення, дозволені для використання в процесі Атестаційного Екзамену	9
7. Програмовий зміст Атестаційного Екзамену	9
8. Методичні рекомендації щодо підготовки і складання Атестаційного Екзамену	17
8.1. Методика викладання музичного мистецтва	17
8.2. Теорія музики і сольфеджіо	20
8.3. Історія зарубіжної музики	24
8.4. Історія української музики	25
8.5. Педагогіка	28
8.6. Хорове диригування	37
9. Джерела інформації, рекомендовані до використання в ході підготовки до Атестаційного Екзамену	38

1. Програма атестаційного екзамену

Програмний результат навчання	Компоненти Освітньої програми, спрямовані на формування результату навчання	Засоби діагностики рівня досягнення результату навчання
ПРН 1. Знати найважливіші факти, події, процеси історичного минулого українського народу у контексті європейської і світової історії задля світоглядного самовизначення і формування громадянської позиції.	Історія української музики Історія зарубіжної музики Педагогіка	Питання 45 – 60, 65, 69, 89, 90
ПРН 2. Демонструвати знання про природу психічних явищ, ідентифікувати психологічні проблеми, розуміючи закономірності розвитку і функціонування психічних явищ у контексті вирішення професійних завдань.	Методика викладання музичного мистецтва Педагогіка	Питання 2, 3, 11 – 16, 63, 64, 66, 67, 70, 75-86
ПРН 3. Знати теоретичні основи, форми, методи, засоби навчання та виховання, інноваційні педагогічні технології та впроваджувати їх в освітній процес; формувати траєкторію саморозвитку й самореалізації в професійній діяльності на підґрунті провідних положень педагогічної майстерності.	Методика викладання музичного мистецтва Педагогіка	Питання 1, 2, 4, 11 – 16, 61 – 90
ПРН 4. Знати засоби інформаційно-комунікаційних, цифрових і дистанційних технологій, що застосовуються у формальній і неформальній музичній освіті та мистецтві.	Методика викладання музичного мистецтва Педагогіка	Питання 2, 4, 11 – 16, 64, 66, 67, 70, 72, 74, 75, 85, 87
ПРН 5. Знати елементи музичної мови, тезаурус, правила грамотного запису та аналізу нотного тексту, усвідомлювати роль гармонії та інших засобів музичної виразності у створенні художнього образу.	Теорія музики і сольфеджіо	Питання 17 – 36
ПРН 6. Знати основи інструментально-виконавської, вокальної, диригентсько-хорової технік.	Основний музичний інструмент і практикум зі шкільного репертуару Постановка голосу Хорове диригування	Виконання інструментальних і вокальних музичних творів, аналіз та диригування хорового твору
ПРН 7. Знати історію розвитку вітчизняного, зокрема регіонального, і зарубіжного музичного мистецтва, його стилі, жанри, форми.	Історія української музики Історія зарубіжної музики	Питання 37 – 60

ПРН 8. Демонструвати знання мети, завдань, принципів, змісту, методів, мистецько-педагогічних, цифрових і дистанційних технологій, організаційних форм і засобів загальної музичної освіти; видів, змісту й методів планування, діагностики та контролю музичного розвитку особистості.	Методика викладання музичного мистецтва Педагогіка	Питання 1 – 16, 62, 64, 66 – 82
ПРН 9. Розуміти спеціалізовані іноземні тексти та фахову термінологію, застосовувати їх у музично-педагогічній діяльності.	Історія української музики Історія зарубіжної музики Методика викладання музичного мистецтва Теорія музики і сольфеджіо Педагогіка Хорове диригування	Усні та письмові відповіді на теоретичні питання, письмовий аналіз хорового твору
ПРН 10. Усно й письмово спілкуватися з професійних питань державною мовою, використовуючи відповідну фахову термінологію.	Історія української музики Історія зарубіжної музики Методика викладання музичного мистецтва Теорія музики і сольфеджіо Педагогіка Хорове диригування	Усні та письмові відповіді на теоретичні питання, письмовий аналіз хорового твору
ПРН 11. Знати і враховувати особливості організації інклюзивної освіти в діяльності вчителя музичного мистецтва.	Педагогіка	Питання 63-66, 90.
ПРН 12. Аналізувати музичні твори в єдності форми й змісту, оцінювати їх педагогічний потенціал, творчо інтерпретувати та застосовувати у власній музично-педагогічній діяльності.	Історія української музики Історія зарубіжної музики Теорія музики і сольфеджіо Методика викладання музичного мистецтва Основний музичний інструмент з практикумом зі шкільного репертуару Постановка голосу Хорове диригування	Питання 4, 5, 6, 12, 14, 17 – 60. Виконання інструментальних і вокальних музичних творів, аналіз і диригування хорового твору
ПРН 13. Демонструвати інтонаційно-виконавські навички, здійснювати слуховий аналіз музичної мови.	Постановка голосу	Виконання вокальних творів
ПРН 14. Володіти виконавськими інструментальними, вокальними, диригентсько-хоровими вміннями й навичками.	Основний музичний інструмент з практикумом зі шкільного репертуару Постановка голосу Хорове диригування	Виконання інструментальних і вокальних творів, диригування хорового твору
ПРН 15. Використовувати музично-історичні та музично-теоретичні знання в професійній діяльності.	Історія української музики Історія зарубіжної музики Методика викладання музичного мистецтва Теорія музики і сольфеджіо	Питання 1 – 60
ПРН 16. Реалізовувати мету, завдан-	Методика викладання	Питання 1 – 16, 62,

ня та зміст освітньої галузі «Мистецтво» через ефективне застосування методів, мистецько-педагогічних, інформаційно-комунікаційних, цифрових і дистанційних технологій, організаційних форм, засобів, методів планування, діагностики, контролю та корекції музичного розвитку та освіти особистості.	музичного мистецтва Педагогіка	64, 66 – 82
ПРН 17. Володіти навичками хормейстерської роботи.	Методика викладання музичного мистецтва Хорове диригування	Питання 4 – 9 Виконання, аналіз і диригування хорових творів
ПРН 18. Об'єктивно оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці із світоглядних, екологічних, духовних, етичних, естетичних норм і переконань із метою самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення впродовж життя.	Історія української музики Історія зарубіжної музики Методика викладання музичного мистецтва Основний музичний інструмент з практикумом зі шкільного репертуару Постановка голосу Хорове диригування Теорія музики і сольфеджіо Педагогіка	Робити самоаналіз власних відповідей на теоретичні питання, здійснювати самооцінку якості виконання музичних творів
ПРН 19. Захищати й утверджувати демократичні, гуманістичні та національні ідеали, цінності й традиції в музично-педагогічній діяльності.	Історія української музики Історія зарубіжної музики Методика викладання музичного мистецтва Основний музичний інструмент з практикумом зі шкільного репертуару Постановка голосу Хорове диригування Педагогіка	Утверджувати демократичні, гуманістичні та національні ідеали, цінності й традиції у процесі відповіді на теоретичні питання та через вибір музичного репертуару для виконання
ПРН 20. Критично оцінювати, аргументувати і відстоювати власні погляди на стратегічні напрями розвитку загальної музичної освіти в Україні, аналізувати й узагальнювати інноваційний музично-педагогічний досвід.	Методика викладання музичного мистецтва Педагогіка	Питання 1 – 16, 64, 66 – 69, 85
ПРН 21. Доводити цінність класичної та сучасної музичної культури та доцільність її впровадження в музично-педагогічну практику.	Історія української музики Історія зарубіжної музики Методика викладання музичного мистецтва Педагогіка Основний музичний інструмент з практикумом зі шкільного репертуару Постановка голосу Хорове диригування	Питання 1, 2, 4, 12, 14, 15, 37 – 60, 69, 79, 85 Доводити цінність виконуваного вокального, інструментального та хорового музичного репертуару

<p>ПРН 22. Орієнтуватись у нормативно-правових, організаційних і змістових компонентах університетської освіти; аналізувати наукові тексти різних жанрів, користуватись базами даних наукової та освітньої інформації; знати та керуватись у практичній діяльності основними положеннями з філософії та соціології освіти, стратегії сталого розвитку.</p>	<p>Методика викладання музичного мистецтва Педагогіка</p>	<p>Питання: 1, 15, 16, 64, 65, 68, 69.</p>
---	---	--

2. Критерії оцінювання результатів складання Атестаційного Екзамену

Сума набраних балів (за 100-бальною шкалою)	Значення оцінки	Рівень досягнення результатів навчання за освітньою програмою «Середня освіта (Музичне мистецтво)»
90-100	відмінно	Студент демонструє високий рівень досягнення програмних результатів навчання, що засвідчує безумовну готовність до професійної діяльності за фахом, до навчання за наступним рівнем вищої освіти.
75-89	добре	Студент являє достатній рівень досягнення програмних результатів навчання, який забезпечує готовність до професійної діяльності за фахом, до навчання за наступним рівнем вищої освіти.
60-74	задовільно	Студент виявляє мінімально достатній для професійної діяльності за фахом та здобуття наступного ступеню вищої освіти рівень досягнення програмних результатів навчання.
35-59	незадовільно	Рівень досягнення студентом програмних результатів навчання є недостатнім для професійної діяльності за фахом, для навчання за наступним рівнем вищої освіти.
0-34		Результати навчання відсутні.

3. Форма Атестаційного Екзамену

Атестаційний екзамен є комплексним і має комбіновану форму: усна відповідь, гра на музичному інструменті, виконання вокального твору під супровід концертмейстера, диригування хорового твору.

4. Структура Атестаційного Екзамену

Атестаційний екзамен проводиться за білетами, складеними відповідно до навчальних програм, за методикою, визначеною закладом вищої освіти.

Студентам пропонується 30 екзаменаційних білетів, кожен із яких містить 3 теоретичних питання та 2 практичних завдання:

1-2 – із обов'язкових дисциплін професійної підготовки;

3 – із педагогіки;

4 – з основного музичного інструменту з практикумом зі шкільного репертуару та постановки голосу;

5 – з хорового диригування.

На підготовку бакалаври мають 40 хвилин, відповідь одного студента триває 25-30 хвилин.

5. Порядок оцінювання результатів Атестаційного Екзамену

Оцінювання результатів атестаційного екзамену здійснюється за 100-бальною шкалою. Підсумковий бал (ПБ) за відповідь студента на атестаційному екзамені є сумою балів, одержаних за кожне окреме питання чи виконане практичне завдання (Б 1, Б 2, Б 3, Б 4).

Сумарна максимальна кількість балів із кожного питання й практичного завдання – 20 балів. Отже, ПБ (підсумковий бал) = Б 1+Б 2+Б 3 + Б 4.

Зміст оцінки	Оцінка відповіді на питання (виконання завдань) за 100-бальною шкалою					Значення оцінки
	I питання	II питання	III питання	IV питання	V питання	
	Б1	Б2	Б3	Б4	Б5	
Відповідь на питання, виконання практичних завдань засвідчує високий рівень досягнення запланованих результатів навчання за освітньою програмою, безумовну готовність до навчання за наступним рівнем освіти та професійної діяльності за фахом	20	20	20	20	20	відмінно
Відповідь на питання, виконання практичних завдань засвідчує достатній рівень досягнення запланованих результатів навчання за освітньою програмою,	17	17	17	17	17	добре

готовність до навчання за наступним рівнем освіти та професійної діяльності за фахом						
Відповідь на питання, виконання практичних завдань містить ряд посутніх недоліків, проте засвідчують наявність мінімально достатніх для навчання за наступним рівнем освіти та професійної діяльності за фахом результатів навчання за освітньою програмою	14	14	14	14	14	задовільно
Наявні окремі елементи правильної відповіді. Ряд запланованих результатів навчання за освітньою програмою відсутній, а обсяг і рівень наявних результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання і недопустимий для професійної діяльності за фахом	7	7	7	7	7	незадовільно
Відсутні елементи правильної відповіді. Результати навчання за освітньою програмою є мінімальні або відсутні взагалі. Студент не готовий до навчання за наступним рівнем вищої освіти та професійної діяльності за фахом	4	4	4	4	4	

6. Інформаційні джерела, інструменти, обладнання та програмне забезпечення, дозволені для використання в процесі Атестаційного Екзамену

1. Левченко Г. С. Сольфеджіо на основі народних пісень Полтавщини : посібник для муз.-пед. навч. закладів. Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2001. 144 с.
2. Мистецтво: підручники інтегрованого курсу для 1-4, 8-9 класів ЗЗСО.
3. Музичне мистецтво: підручники для 5-7 класів ЗЗСО.
4. Юцевич Ю. Є. Музика : словник-довідник. Вид. 2-ге перероб. і доп. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. 352 с.

7. Програмовий зміст Атестаційного Екзамену

Методика викладання музичного мистецтва

1. Схарактеризуйте освітню галузь «Мистецтво» в Державному стандарті початкової освіти (2018 р.) та Державному стандарті базової середньої освіти (2020 р.).
2. Доведіть специфіку уроку музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво» окресліть сучасні вимоги до них.
3. Визначте сутність музичних здібностей, їх онтогенез і методику діагностики.

4. Розкрийте методику роботи над піснею на уроці музичного мистецтва.
5. Охарактеризуйте основні жанрові напрями в хоровому мистецтві.
6. Визначте форми хорового виконавства та схарактеризуйте їх.
7. Надайте загальну характеристику звукоутворення та розкрийте методику роботи над ним.
8. Здійсніть загальну характеристику співацьких дихання, дикції та методику роботи над ними.
9. Схарактеризуйте хоровий ансамбль і стрій та методику роботи над ними.
10. Визначте найбільш ефективні, на Вашу думку, методи та прийоми опанування музично-теоретичних понять на уроках музичного мистецтва.
11. Розкрийте структуру рухової діяльності на уроках музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво», упорядкуйте види рухів та методику їхнього опанування.
12. Розкрийте методику навчання гри на дитячих музичних інструментах на уроці музичного мистецтва.
13. Зробіть загальний огляд художньо-творчої діяльності школярів на уроці та висловіть Ваші пропозиції щодо методики її організації.
14. Схарактеризуйте методику організації сприймання, інтерпретації та аналізу мистецьких творів на уроках освітньої галузі «Мистецтво».
15. Розкрийте сутність позакласної мистецько-виховної роботи в ЗЗСО.
16. Виявіть особливості планування та обліку загальної мистецької освіти в ЗЗСО.

Теорія музики і сольфеджіо

17. Охарактеризуйте звук як фізичне явище і як відчуття. Розкрийте поняття «музичний звук», визначте його властивості.
18. Охарактеризуйте поняття «ритм» та основні ритмічні одиниці.
19. Охарактеризуйте поняття «метр», «розмір». Визначте види розмірів.
20. Охарактеризуйте поняття «лад».
21. Розкрийте сутність мажорного та мінорного ладу.
22. Окресліть квінтове коло мажорних тональностей.
23. Окресліть квінтове коло мінорних тональностей.
24. Охарактеризуйте паралельні та однойменні тональності.
25. Охарактеризуйте поняття «інтервал». Класифікуйте інтервали.
26. Інтервали в тональностях мажору і мінору.
27. Поясніть багатозначність терміну «гармонія». Схарактеризуйте види акордів та особливості чотириголосного викладу тризвуків головних ступенів.
28. Дайте характеристику кадансовому квартсекстакорду, вкажіть умови його застосування та особливості голосоведення.
29. Поясніть особливості подвоєння у секстакордах, схарактеризуйте типи розташування та голосоведення.
30. Схарактеризуйте прохідні та допоміжні звороти (вкажіть умови застосування прохідних і допоміжних квартсекстакордів у музичній побудові, особливості голосоведення, подвоєння).

31. Дайте характеристику домінантсептакорду (повний і неповний домінантсептакорд, його застосування, місце в музичній побудові) та його оберненням.
32. Схарактеризуйте повну функціональну систему мажору і мінору.
33. Назвіть характерні особливості септакорду II ступеня та його обернень.
34. Схарактеризуйте різновиди ввідних септакордів VII ступеня та вкажіть умови їх застосування.
35. Назвіть відомі Вам типи тональних співвідношень і схарактеризуйте їх. Роз'ясніть особливості відхилень і їхню роль у музичній побудові.
36. Схарактеризуйте поступову функціональну модуляцію як тип тонального співвідношення.

Історія зарубіжної музики

37. Доведіть специфіку музичного мистецтва.
38. Схарактеризуйте музичне мистецтво епохи Відродження.
39. Визначте характерні риси музичної культури доби Бароко.
40. Висвітліть сутність музичного класицизму.
41. Проаналізуйте особливості музичної естетики Романтизму.
42. Охарактеризуйте провідні художні течії в музичному мистецтві кінця XIX-початку XX століття.
43. Охарактеризуйте імпресіонізм в музиці.
44. Обґрунтуйте прогресивну сутність експресіонізму в музичному мистецтві.

Історія української музики

45. Розкрийте особливості музичної культури України епохи Бароко.
46. Розкрийте особливості музичної культури України епохи Класицизму.
47. Охарактеризуйте музичне мистецтво України першої половини і середини XIX століття.
48. Охарактеризуйте творчий доробок основоположника української класичної музики М.В. Лисенка.
49. Охарактеризуйте музичне мистецтво України першої половини XX століття.
50. Здійсніть музикознавчий огляд творчості українських композиторів першої половини XX століття.
51. Охарактеризуйте музичне мистецтво України другої половини XX століття.
52. Проаналізуйте розвиток основних жанрів українського музичного мистецтва в другій половині XX століття.
53. Простежте епохи й періоди в розвитку українського фольклору та вирізніть жанри усної народної творчості, які з'явилися в ці періоди.
54. Поясніть поняття «синкретизм ранніх форм фольклору».
55. Розкрийте зміст та музичні особливості календарно-обрядових пісень.
56. Розкрийте особливості епічних та ліро-епічних жанрів українського фольклору.
57. Охарактеризуйте народнопісенну лірику українського фольклору.
58. Визначте поняття «родинно-обрядова творчість» та назвіть цикли, з яких вона складається.

59. Охарактеризуйте українську народну інструментальну музику.
60. Розкрийте зв'язок дитячого фольклору з етнопедагогікою.

Педагогіка

61. Схарактеризуйте педагогіку як науку.
62. Схарактеризуйте основні категорії педагогіки.
63. Розкрийте систему педагогічних наук.
64. Схарактеризуйте методи науково-педагогічних досліджень.
65. Схарактеризуйте систему освіти в Україні.
66. Розкрийте сутність процесу навчання, його структуру та функції.
67. Розкрийте закономірності, принципи і правила навчання.
68. Дайте загальну характеристику змісту освіти.
69. Схарактеризуйте нормативні документи змісту освіти.
70. Наведіть класифікації методів навчання.
71. Схарактеризуйте словесні методи навчання.
72. Висвітліть історію розвитку форм організації навчання.
73. Схарактеризуйте урок як форму організації навчання, типи і структуру уроків.
74. Схарактеризуйте позаурочні форми навчання.
75. Розкрийте сутність, функції і види контролю за навчально-пізнавальною діяльністю учнів.
76. Розкрийте сутність процесу виховання, його особливості.
77. Визначте закономірності і принципи виховання.
78. Розкрийте класифікацію методів виховання.
79. Схарактеризуйте методи формування свідомості особистості.
80. Висвітліть методи стимулювання і корекції поведінки школярів.
81. Схарактеризуйте колектив, його функції. Покажіть динаміку розвитку колективу.
82. Схарактеризуйте шляхи і засоби морального виховання школярів.
83. Схарактеризуйте сім'ю як важливий соціальний інститут виховання.
84. Схарактеризуйте види трудової діяльності школярів.
85. Висвітліть форми і засоби естетичного виховання школярів.
86. Висвітліть соціально-педагогічні причини появи важковиховуваних дітей.
87. Схарактеризуйте форми методичної роботи в школі.
88. Схарактеризуйте педагогічні ідеї Я.-А. Коменського.
89. Схарактеризуйте педагогічні погляди В. Сухомлинського.
90. Розкрийте погляди А. Макаренка на виховання дітей в сім'ї.

Основний музичний інструмент

Рекомендовані твори (фортепіано)

1. Барвінський В. Соната Cis-dur. Серенада. Імпровізація. Українська сюїта.
2. Беркович І. Варіації на народні теми. Варіації на тему Паганіні.
3. Борисов В. Прелюдія та фуга на народні теми.
4. Верещагін Я. Сонатина. «Musica rustica». Гумореска. Новелета.

5. Вілінський М. Елегійна сюїта. Балада у формі варіацій.
6. Губанов Я. «Мадагаскарська рапсодія».
7. Дичко Л. Варіації. «Писанки».
8. Довженко В. «Народні прелюдії», «Веснянка». «Картинки з життя українського народу» (подвійні варіації), «На схилах Дніпра».
9. Дремлюга М. Весняна сюїта.
10. Жданов С. Соната. Казка.
11. Завалишина М. Сюїта.
12. Задор Д. «Закарпатська сюїта». Варіації.
13. Іщенко Ю. Варіації. Рондо. Сонатина. Поетичні настрої.
14. Карабиць І. 24 прелюдії. Сонатина.
15. Кива О. Варіації. Фантазія. Український триптих. Елегія.
16. Кирейко В. 24 дитячі п'єси. Токата. Рапсодія.
17. Клиш В. Дума. Музична скринька. Автограф.
18. Клебанов Д. 4 п'єси.
19. Ковач І. Прелюдія. Танці (дитячі п'єси).
20. Козицький П. Сторінки дитинства.
21. Колесса М. Пасакалія, скерцо та фуга. Фантастичний прелюд. Осінній прелюд. Гуцульський прелюд. Прелюд «Про Довбуша».
22. Колодуб Ж. Скерцо. Лірична п'єса.
23. Колодуб Л. Альбом для дітей.
24. Коломієць А. Соната. Українська сюїта.
25. Кос-Анатольський А. Гомін Верховини. Гуцульська токата. Скерцо.
26. Косенко В. Юнацька соната. Концертний вальс.
27. Лисенко М. Мрії ор.13. Вальс Венери з опери «Енеїда». Друга рапсодія на укр. нар. теми «Думка – Шумка». Елегія. Сумний спів. Серенада. Урочистий марш ор 39 №2. Запорізький марш. Сюїта у формі старовинних танців на основі народних пісень g-moll. Соната a-moll.
28. Людкевич С. «Нісенітниця», «Стара пісня», «Пісня ночі», «Імпровізована арія». Баркарола. Гумореска. Листок з альбому. Пісня до схід сонця. Елегія.
29. Лятошинський Б. Шевченківська сюїта ор.38.
30. Майкапар С. Маленька сюїта в класичному стилі. Соната c-moll. Соната a-moll.
31. Мейтус Ю. У Карпатах. 12 дитячих п'єс.
32. Мясков К. Соната. Поема. Ноктюрн. Скерцо. Осіння пісня.
33. Некрасов О. Варіації «Дзеркальні структури». П'єси для дітей.
34. Нижанківський О. Вітрогони.
35. Подвала В. Прелюдія та фуга. 12 дитячих п'єс.
36. Пухальський В. «Сторінка кохання». Концертний етюд «Вихор». Вальс «Спогади про Майоренгоф». Романс. Скерцо.
37. Ревуцький Л. Соната c-moll. Соната h-moll. Пісня. Гумореска. Канон. Вальс.
38. Рославець М. Поема.
39. Сасько Г. Інвенції. Соната. Фантазія. Цикл п'єс для дітей «Мозаїка».

40. Сильвестров В. Сонатина. Тріада. Класична соната. Елегія. Дитяча музика №1, №2.
41. Симович Р. Варіації. Рондо. Сонатина. Фантазія.
42. Сільванський М. Українська сонатина. Українське скерцо.
43. Січинський Д. Пісня без слів d-moll. Концертна мазурка c-moll. «Мої спомини». Жалібний марш c-moll.
44. Скорик М. Рондо. Варіації. Бурлеска. Блюз. Партита №5. Токата.
45. Сокальський В. «Малоросійська фантазія», «Український ноктюрн», «На берегах Дунаю».
46. Степовий Я. Фантазія.
47. Таранов Г. Поема. 10 п'єс для дітей.
48. Тилик В. Акварелі. Прелюдії-пісні. Калейдоскоп.
49. Фемеліді В. Романтична соната.
50. Філіпенко В. Соната-поема. Токата. Рондо. Гумореска. Варіації.
51. Фільц Б. Експромт. Фантазія в стилі думи. Капричіо. Листок з альбому. Карпатський етюд. Поетичний настрій. Яворівські іграшки. Весняне рондо.
52. Флис В. Соната. Експромт. Скерцо. Анданте.
53. Цепколенко К. Цикл дитячих п'єс.
54. Шамо Ю. Варіації на тему лемківських народних пісень. «Українська сюїта» пам'яті М. Лисенка. Сюїта «Казки Андерсена».
55. Штогаренко А. Образи.
56. Щуровський Ю. Експромт. Соната. Вальс. Осіння пісня. 10 маленьких прелюдій та фуг. Прогулянка. Після перегляду Куїнджі. Варіації. Калейдоскоп.
57. Юцевич Є. 4 фуґи на теми українських народних пісень. Сюїта в старовинному стилі.
58. Яковчук О. Рондо. Прелюд. Цикл п'єс для дітей «Пастелі».
59. Янівський Б.Ю. Соната «Рондо». Варіації на тему української народної пісні.
60. Яровинський Б. Варіації. Цикл прелюдій. Концерт для фп. з орк.

Рекомендовані твори (баян, акордеон)

1. Агафонов О. Інтермецо.
2. Акимов Ю. Рондо-скерцо.
3. Бах І.С. Арія. Лярго. Менует. Органні прелюдії та фуґи C-dur, g-moll, d-moll. Жига A-dur. Алеґро g-moll.
4. Бертіні Г. Етюд.
5. Бетховен Л. Екосез. Романс. Рондо з сонати F-dur / пер. О. Денисова.
6. Блинов Ю. Інвенція. Веселий танець.
7. Брамс І. Вальс. Угорські танці.
8. Волков В. Комічний марш.
9. Гайдн Й. П'єса. Сонатіни.
10. Галкин В. Сільські наґраші.
11. Гедіке А. П'єса. Весела пісня.

12. Гендель Г. Куранта. Менует. Чакона. Фугета. Пасакалія.
13. Глінка М. Андалузський танець. Вальс. Менует.
14. Гуно Ш. Полька з опери "Фауст" / пер. С. Чапкія.
15. Дікусаров В. Мазурка. Скерцо. Колискова. Роздуми. Гумореска.
16. Денисов О. Етюд. Естонський танець.
17. Дербенко Є. Ретро-експромт. Старий мотив. Естрадний вальс. Гармоніст грає джаз. По столицях Європи. Весняна самба.
18. Джойс А. Осінній сон. Вальс.
19. Джуліані А. Тарантела.
20. Діабеллі. Рондо.
21. Дремлюга М. Лірична пісня.
22. Дюран А. Вальс № 1.
23. Кабалевський Б. Токатіна. Прелюдія.
24. Кореллі А. Сарабанда.
25. Косенко В. Мазурка / пер. С. Чапкія.
26. Кюсс М. Вальс «Амурські хвилі».
27. Лисенко М. Аркуш з альбому. Експромт. Меланхолічний вальс / пер. С. Чапкія.
28. Лядов А. Багатель. Прелюдія.
29. Майкапар С. Вальс.
30. Мартьянов К. Тарантела.
31. Монті В. Чардаш.
32. Моцарт В. Арія. Менует із симфонії Es-dur. Варіації на тему французької пісні. Лендлер. Полонез. Контрданс із I акту опери «Весілля Фігаро».
33. Мясков К. Етюди a-moll, c-moll. Хоровод квітів. Прелюд. Прогулянка на автомобілі. Зимонька.
34. Накапкін В. Прелюдія.
35. Нечипоренко А. Етюд.
36. Огінський М. Полонез.
37. Павін С. Етюд-п'єса.
38. Паганіні Н. Вічний рух / пер. С. Чапкія.
39. Подгорний В. Фантазія на тему української народної пісні «Повій, вітре, на Вкраїну».
40. Полонський О. Квітучий травень в обр. В. Ковтуна.
41. Польське танго / пер. В. Бесфамільнова.
42. Різоль М. Фантазія на теми українських народних пісень і танців. Варіації на тему української народної пісні «Дощик». Жартівлива українська полька. Український козачок. Український народний танець «Аркан».
43. Руїз Г. Спогад про Баха.
44. Стельмах М. «Фаєр» із дитячої сюїти «Фіксіки».
45. Товпенко М. Гумореска. Регтайм-імпровізація на тему української народної пісні «Їхав козак за Дунай».
46. Хаслінгер Т. Сонатина.
47. Хачатурян А. Вальс.

48. Циганська венгерка в обр. П. Шашкіна.
49. Циполі Д. Менует.
50. Чайкін М. Скерцо з другої сонати. Етюд. Ліричний вальс.
51. Чайковський П. Італійська пісенька. Романс. Пролісок / пер. С. Чапкія.
52. Чекалов П. Інвенція №3.
53. Черні К. Етюди.
54. Шопен Ф. Вальс №6 / пер. О. Денисова. Мазурка / пер. М. Геліса.
55. Шостакович Д. Прелюдія № 5. Танець із балетної сюїти / пер Л. Чебишева.
56. Штогаренко А. Український танець / пер. М. Різоля.
57. Шуберт Ф. Екосез. Музичні моменти.
58. Шуман Р. Послання. Хорал.
59. Шутенко К. Варіації на тему української народної пісні «У неділю рано-пораненьку»
60. Юцевич Є. Повільний вальс.

Постановка голосу
Рекомендовані твори

1. Арія Дигнаре. Муз. Г. Генделя.
2. Білим цвітом. Муз. О. Зуєва, сл. Г. Вердник.
3. Добрий день. Муз. Я. Дубравина, сл. В. Сулова.
4. Жалі мої, жалі. Укр. нар. пісня, обр. М. Лисенка.
5. Захід сонця. Муз. Е. Гріга, сл. Гінзбурга.
6. Колискова. Муз. І. Поклада, сл. В. Циганова.
7. Лелеча доля. Муз. І. Кириліної, сл. В. Цілого.
8. Молитва. Муз. М. Ведмедері, сл. К. Перелісної.
9. Немає України без калини. Муз. М. Ведмедері, сл. Г. Клок.
10. Ой візьму відерце. Муз. і сл. А. Кос-Анатольського.
11. Пісня про горлицю. Муз. І. Шамо, сл. О. Коломійця.
12. Пісня про матір. Муз. І. Поклада, сл. Б. Олійника.
13. Серенада. Муз. Ф. Шуберта.
14. Співають діти. Муз. І. Кириліної, сл. Л. Гнатюк.
15. Стояла я і слухала весну. Муз. К. Стеценка, сл. Л. Українки.
16. Укр. нар. пісня в обр. Ю. Соколовського. Ой на горі та й жінці жнуть.
17. Укр. нар. пісня в обробці В. Єсіпка. Ой видно село.
18. Укр. нар. пісня в обробці Г. Майбороди. Ой заграйте, музики.
19. Утоптала стежечку. Муз. Я. Степового, сл. Т. Шевченка.
20. Цвіт землі. Муз. О. Злотника, сл. М. Сингаївського.

Хорове диригування
Рекомендовані твори:

1. Бортнянський М. Херувимська.
2. Ведель А. Да исполнятся.
3. Вербицький М. Христос воскрес.
4. Данькевич А. Чорний крук. Хор з опери "Богдан Хмельницький".

5. Козак Є., вірші Г. Ковалю. Під небом України.
6. Кухарець Е., вірші М. Негоди. Земле, моя земле.
7. Леонтович М. Достойно є. З "Літургії".
8. Леонтович М. Хор русалок. З опери "На русалчин великдень".
9. Лисенко М. вірші О. Кониського. Молитва за Україну.
10. Осадчий А., вірші Ю. Рибчинського. Шлях до Тараса.
11. Пашкевич А., вірші Д. Луценка. А мати ходить на курган.
12. Пашкевич А., вірші Д. Луценка. Пісня про Волинь.
13. Пашкевич А., вірші Д. Луценка. Пісня про хліб.
14. Стадник О., вірші В. Грибенка. Батьку мій лебедю білий.
15. Українська народна пісня, обробка А. Пашкевича. Ой кувала зозуленька.
16. Українська народна пісня, обробка Г. Левченка Гай зелененький.
17. Українська народна пісня, обробка Є. Кухарця. Закувала зозуленька на стодолі, на розі.
18. Українська народна пісня, обробка С. Савчука. Да що на горі Імбер.
19. Українська народна пісня. обробка І. Бідака. Червона калинонька.
20. Українська народна пісня, обробка І. Бідака. Не сходило вранці сонечко.
21. Українська народна пісня, обробка І. Сльоти. Музики на весіллі.
22. Українська народна пісня, обробка М. Леонтовича. Котилася зірка.
23. Українська народна пісня, обробка М. Леонтовича. Ой з-за гори кам'яної.
24. Українська народна пісня, обробка М. Леонтовича. Ой зійшла зоря.
25. Українська народна колядка, обробка Г. Левченка. Не плач, Рахиле.

8. Методичні рекомендації щодо підготовки і складання Атестаційного Екзамену

8.1. Методика викладання музичного мистецтва

1. Схарактеризуйте освітню галузь «Мистецтво» в Державному стандарті початкової освіти (2018 р.) та Державному стандарті базової середньої освіти (2020 р.).

Загальна характеристика Державних стандартів. Типові освітні програми. Ключові компетентності. Мистецька компетентність. Змістові лінії освітньої галузі «Мистецтво». Навчально-методичні комплекси з музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво» для 1-9 класів.

2. Доведіть специфіку уроку музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво», визначте сучасні вимоги до нього.

Загальна характеристика уроку музичного мистецтва як шкільного предмету і уроку Мистецтва. Структура уроку музичного мистецтва. Типи

уроків музичного мистецтва. Урок інтегрованого курсу «Мистецтво» та технологія його моделювання. Сучасні вимоги до уроків освітньої галузі «Мистецтво».

3. Визначте сутність музичних здібностей, їх онтогенез і методику діагностики.

Музикальність та її структурні компоненти, за Б. Тепловим. Спеціальні здібності до різних видів музичної діяльності. Онтогенез музичних здібностей дітей, за В. Тарасовою та С. Науменко. Методика діагностики музичних здібностей.

4. Розкрийте методику роботи над піснею на уроці музичного мистецтва.

Розучування пісні як творчий процес. Етапи розучування пісні. Розспівування на уроці музичного мистецтва. Методи та прийоми вокально-хорової роботи на уроці.

5. Охарактеризуйте основні жанрові напрями в хоровому мистецтві.

Два основні жанрові напрями. Художньо-виконавські особливості академічного співу, його принципи і критерії. Характеристика академічної манери виконання. Специфіка народного співу. Жанрові ознаки українського народного хору (особливості складу, манери виконання, діапазону, поліфонічного розвитку, поєднання з іншими видами мистецтва тощо).

6. Визначте форми хорового виконавства та схарактеризуйте їх.

Розподіл хорових колективів у залежності від профілю виконавської діяльності. Капела (особливості складу, жанрової спрямованості, репертуару, художньо-виконавська специфіка). Ансамбль пісні й танцю (художньо-виконавські характеристики, склад, класифікація колективів). Оперний хор (жанрова спрямованість, художньо-виконавські особливості). Навчальний хор (основне призначення, характерні особливості).

7. Надайте загальну характеристику звукоутворення та розкрийте методику роботи над ним.

Звукоутворення. Фізіологічна основа. Вокалізація голосних звуків. Округлення, прикриття звука. Визначення атаки звука. Її художньо-виразна специфіка та залежність від змісту твору. Вимоги до атаки в хорі. Види атаки (тверда, м'яка, придихова). Їх характеристика (фізіологічні, художньо-виконавські особливості, вплив на якість звука тощо), позитивні й негативні сторони.

8. Здійсніть загальну характеристику співацьких дихання, дикції та методику роботи над ними.

Основні вокально-хорові навички. Співацьке дихання. Фізіологічні характеристики, послідовність виконання. Вплив на якість співацького звуку. Чотири основні типи дихання: ключичне, грудне, діафрагмальне, грудочеревне. Методика роботи над диханням. Специфіка співацької дикції та методика роботи над нею.

9. Схарактеризуйте хоровий ансамбль і стрій та методику роботи над ними.

Стрій, визначення, характеристика різновидів (мелодичний, гармонічний). Сутність хорового ансамблю, характеристика різновидів (частковий, загальний, ритмічний, динамічний, тембровий, дикційний, унісонний, гармонічний, поліфонічний, природний, штучний). Методи та прийоми роботи над ансамблем і строєм.

10. Визначте найбільш ефективні, на Вашу думку, методи та прийоми опанування теоретичних понять на уроках музичного мистецтва.

Сутність понять “музична грамота”, “нотна грамота”, “музична грамотність”. Принципи, мета та завдання опанування теоретичних понять на уроках музичного мистецтва. Етапи опанування музичної грамоти. Методи викладання музичної грамоти. Форми роботи з музичної грамоти та специфіка їх проведення в закладі загальної середньої освіти.

11. Розкрийте структуру рухової діяльності на уроках музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво», упорядкуйте види рухів та методику їхнього опанування.

Сутність поняття “рухова діяльність”. Мета, завдання та структура рухової діяльності на уроках музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво». Види рухів (танцювальні, спортивні, імітаційні, символічні), методи та прийоми їх опанування.

12. Розкрийте методику навчання гри на дитячих музичних інструментах на уроці музичного мистецтва.

Генеza і загальна характеристика гри на дитячих музичних інструментах як виду активної музичної діяльності дітей. Мета й завдання інструментально-виконавської діяльності на уроці. Класифікація дитячих музичних інструментів. Методи та прийоми навчання гри на дитячих музичних інструментах (шумові, діатонічні, хроматичні, бумвокерси). Опанування різних видів партитур: кольорові, графічні, ритмічні, «орфовські».

13. Зробіть загальний огляд художньо-творчої діяльності школярів на уроці та висловіть Ваші пропозиції щодо методики її організації.

Сутність поняття «творчість». Художньо-творча діяльність як змістова лінія уроку музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво». Мета, завдання та зміст художньо-творчої діяльності дітей. Система творчих завдань і методика їх організації.

14. Схарактеризуйте методику організації сприймання, інтерпретації та аналізу мистецьких творів на уроках освітньої галузі «Мистецтво».

Сутність сприймання мистецтва як складного багаторівневого процесу. Модель художнього сприймання (Б. Юсов). Типи художнього сприймання. Онтогенез художнього сприймання. Психолого-педагогічні умови керування процесом розвитку художнього сприймання. Методи організації перцептивної та аналітико-інтерпретаційної діяльності.

15. Розкрийте сутність позакласної мистецько-виховної роботи в ЗЗСО.

Сутність позакласної мистецько-виховної роботи, принципи її організації (добровільність, соціальна спрямованість, ініціативність і самостійність, емоційність, врахування вікових та індивідуальних особливостей). Масові, гурткові та індивідуальні форми позакласної роботи.

16. Виявіть особливості планування та обліку загальної мистецької освіти в ЗЗСО.

Сутність планування. Дидактичні принципи та умови планування. Види планування. Педагогічний контроль, види та методи контролю. Форми контролю. Специфіка педагогічного оцінювання на уроках мистецької освітньої галузі, види, критерії оцінювання навчальних досягнень школярів. Технології оцінювання мистецької освітньої галузі в НУШ.

8.2. Теорія музики і сольфеджіо

17. Охарактеризуйте звук як фізичне явище і як відчуття. Розкрийте поняття «музичний звук», визначте його властивості.

Звук як фізичне явище, яке утворюється в результаті коливання пружного тіла. Звук як відчуття. Характеристика звуків шумових і музичних. Властивості музичного звуку: висота, гучність (сила), тривалість, тембр.

18. Охарактеризуйте поняття «ритм» та основні ритмічні одиниці.

Характеристика довгих і коротких звуків у музиці. Фіксація тривалості музичного звуку на письмі за допомогою ноти (ціла нота, половинна, четвертна, восьма, шістнадцята тощо). Знаки подовження тривалості звука. Види пауз.

Визначення поняття «ритм». Ритмічний малюнок.

Парний і особливий вид ритмічного поділу. Особливі види ритмічного поділу: тріоль, дуоль, квартоль, квінтоль, секстоль, септоль, новемоль та ін.

19. Охарактеризуйте поняття «метр», «розмір». Визначте види розмірів.

Акцент. Метр як чергування сильних і слабких акцентів. Характеристика сильних і слабких долей. Такт. Тактова риска, Затакт.

Розмір як письмове зображення метру. Види розмірів: дводольні та тридольні. Класифікація розмірів: прості, складні (утворені як сума однорідних чи неоднорідних розмірів), перемінні (рівноперемінні, нерівноперемінні).

20. Охарактеризуйте поняття «лад».

Лад як система стійких і нестійких звуків (ступенів ладу), які об'єднані (на основі мелодійних функціональних зв'язків) тяжінням до єдиного стійкого центру – тоніки. Функціональне значення ступенів ладу та їх позначення на письмі. Основні та побічні ступені ладу. Тоніка.

Стійкі та нестійкі ступені ладу. Поняття тяжіння та розв'язання. Мажорний та мінорний нахил. Тетрахорд.

Тональність як висотне положення ладу. Гама як поступовий висхідний або низхідний мелодичний рух у межах октави. Назва та позначення тональності (складове та літерне).

21. Розкрийте сутність мажорного та мінорного ладу.

Характеристика мажору як семиступенного діатонічного ладу. Характеристика мінору як семиступенного діатонічного ладу. Будова звукоряду. Тонічний тризвук мажору і мінору. Три види мажору і мінору (натуральний, гармонічний, мелодичний), їх будова і відмінність. Повний мажор. Повний мінор.

22. Окресліть квінтове коло мажорних тональностей.

Тональність як висотне положення ладу. Характеристика квінтового кола мажорних тональностей (дієтних та бемольних). Ключові знаки в тональностях. Принцип формування квінтового кола мажорних тональностей.

23. Окресліть квінтове коло мінорних тональностей.

Тональність як висотне положення ладу. Характеристика квінтового кола мінорних тональностей (дієтних та бемольних). Ключові знаки в тональностях. Принцип формування квінтового кола мінорних тональностей.

24. Охарактеризуйте паралельні та однойменні тональності.

Визначення поняття «паралельна тональність». Спільність та відмінність паралельних тональностей. Правило знаходження паралельної тональності.

Визначення поняття «однойменна тональність». Спільність та відмінність однойменних тональностей. Правило знаходження однойменної тональності.

25. Охарактеризуйте поняття «інтервал». Класифікуйте інтервали.

Визначення інтервалу. Позначення та назва інтервалів. Ступенева і тонова величини інтервалу. Класифікація інтервалів: мелодичні і гармонічні, прості і складні, консонанси і дисонанси, діатонічні і хроматичні, зменшені і збільшені, двічі зменшені і двічі збільшені. Енгармонізм інтервалів. Обернення інтервалів.

26. Інтервали в тональностях мажору і мінору.

Інтервали на ступенях натуральних ладів (мажору та мінору). Інтервали на ступенях гармонічних і мелодичних ладів (мажору та мінору). Характерні інтервали. Стійкі та нестійкі інтервали.

27. Поясніть багатозначність терміну «гармонія». Схарактеризуйте види акордів та особливості чотириголосного викладу тризвуків головних ступенів.

Гармонія. Акорд. Види акордів (тризвук, септракорд, нонакорд). Назви звуків акорду. Чотириголосний склад тризвуків (подвоєння, мелодичне положення, розташування).

28. Дайте характеристику кадансовому квартсекстакорду, вкажіть умови його застосування та особливості голосоведення.

Кадансовий квартсекстакорд. Звуковий склад K^6_4 . Акордове оточення K^6_4 . Особливості голосоведення при застосуванні K^6_4 . Особливості голосоведення при переході K^6_4 в акорд D. Метро-ритмічні умови застосування K^6_4 .

29. Поясніть особливості подвоєння у секстакордах, схарактеризуйте типи розташування та голосоведення.

Визначення і позначення секстакордів головних ступенів. Подвоєння в секстакордах. Розташування секстакордів (тісне, широке, мішане). Застосування секстакордів у середині побудови та перед K^6_4 та D у каденціях Паралельні унісоми (ч. 1), квінти (ч. 5), октави (ч. 8).

30. Схарактеризуйте прохідні та допоміжні звороти (вкажіть умови застосування прохідних і допоміжних квартсекстакордів у музичній побудові, особливості голосоведення, подвоєння).

Визначення прохідних зворотів. Тонічний і доміантовий квартсекстакорди. Особливості голосоведення у прохідних зворотах, їхні ознаки.

Допоміжні звороти. Тонічний і субдоміантовий квартсекстакорди. Голосоведення та ознаки допоміжних зворотів.

31. Дайте характеристику домінантсептакорду (повний і неповний домінантсептакорд, його застосування, місце в музичній побудові) та його оберненням.

Визначення домінантсептакорду. Повний і неповний D_7 . Акордове оточення D_7 . Особливості голосоведення септими D_7 . Розв'язання D_7 . Обернення D_7 . Розв'язання обернень D_7 . Прохідний D^4_3 та його ознаки. Переміщення D_7 та його обернень.

32. Схарактеризуйте повну функціональну систему мажору і мінору.

Повну функціональну систему складає сукупність головних і побічних тризвуків і септакордів ладу. Вони утворюють три функціональні групи акордів – тонічну, субдомінантову і домінантову, кожна з яких представлена трьома тризвуками. Біфункціональні тризвуки і септакорди. Головні септакорди (D_7 , II_7 , $DVII_7$). Гармонічні звороти повної функціональної системи (автентичний, плагальний, повний функціональний зворот).

33. Назвіть характерні особливості септакорду II ступеня та його обернень.

Субдомінантсептакорд (II_7). Акордове оточення II_7 з оберненнями. Голосоведення. Розв'язання II_7 з оберненнями в акорди T . Розв'язання II_7 з оберненнями в акорди D . Розв'язання II_7 з оберненнями в акорди T через D_7 з оберненнями («правило хреста»).

34. Схарактеризуйте різновиди ввідних септакордів VII ступеня та вкажіть умови їх застосування.

Визначення ввідних септакордів та їх види. Функціональна належність ввідних септакордів. Акордове оточення ввідних септакордів. Особливості голосоведення та розв'язання. Внутрішньофункціональне розв'язання ввідних септакордів («розв'язання по колу»).

35. Назвіть відомі Вам типи тональних співвідношень та схарактеризуйте їх. Роз'ясніть особливості відхилень і їхню роль у музичній побудові.

Типи тональних співвідношень (відхилення, модуляція, співставлення). Відхилення як тимчасовий перехід у побічну тональність із наступним поверненням у головну. Побічні домінанти та субдомінанти (D і S). Альтеровані ступені. Голосоведення у відхиленнях.

36. Схарактеризуйте поступову функціональну модуляцію як тип тонального співвідношення.

Модуляція як перехід в іншу тональність із каденційним закріпленням у новій тональності. «Початкова тональність» і «кінцева тональність». Спільний акорд. Модулюючий акорд і його природа.

8.3. Історія зарубіжної музики

37. Доведіть специфіку музичного мистецтва.

Інтонаційно-звукова природа музики. Компаративний аналіз музики та інших видів мистецтва. Особливості змісту, форм і художніх образів музики. Шляхи конкретизації музичного образу. Засоби музичної виразності.

38. Дайте характеристику музичного мистецтва епохи Відродження.

Відновлення інтересу до античності. Перехід від середньовічної теоцентричної культури до антропоцентричної. Початок нотодруку поява демократичної публіки, розквіт аматорського музикування. Розвиток багатоголосся, зростання ролі світської музики, самотійність інструментальної музики, поява численних танцювальних жанрів. Оновлення музичної мови. Становлення національних композиторських шкіл.

39. Визначте характерні риси музичної культури доби Бароко.

Трагічне світосприймання особистості у зв'язку з буржуазними революціями. Панування світської музики, розгортання публічного музичного життя, удосконалення музичного інструментарію, нотодрукування, розширення музичної освіти. Розвиток вокально-інструментальних жанрів, зародження нових інструментальних жанрів. Особливості музичної мови.

40. Висвітліть сутність музичного класицизму.

Вплив ідей філософського раціоналізму, естетики Відродження. Принципи логічної обґрунтованості, внутрішньої гармонії, строгої регламентації жанрів, типізації та узагальненості засобів виразності. К.В. Глюк як представник класицизму в опері. Віденська класична школа – вершина музичного класицизму. Симфонізм як метод філософського розкриття життєвих суперечностей, формування сонатно-симфонічного циклу і симфонічного оркестру.

41. Проаналізуйте особливості музичної естетики Романтизму.

Боротьба з просвітницько-класицистською ідеологією, буденщиною в мистецтві; розчарування художників в політичних результатах Великої французької революції. Втілення в музиці індивідуального світу особистості, трагічних мотивів самоти. Фантастичні образи, ідеалізація й поетизація минулого, народного побуту, природи. Нові засоби музичної мови і принципи формоутворення, розквіт мініатюрних жанрів. Формування національних композиторських шкіл.

42. Охарактеризуйте провідні художні течії в музичному мистецтві кінця ХІХ-початку ХХ століття.

Посилення ідейно-стилістичної конфронтації між різними мистецькими напрямками, стрімка зміна нових художніх течій (реалізм, пізній романтизм, оперний веризм, імпресіонізм, експресіонізм, неокласицизм, неофольклоризм).

43. Охарактеризуйте імпресіонізм в музиці.

Імпресіонізм у живопису (Е. Дега, К. Моне, О. Ренуар, А. Сіслей, ін.). Виникнення музичного імпресіонізму наприкінці 80-х–початку 90-х років ХІХ століття. Наслідування традицій пізнього романтизму і національних музичних шкіл 19 ст. Клод Дебюссі – основоположник музичного імпресіонізму. Оновлення музичної мови Е. Саті і М. Равелем.

44. Обґрунтуйте прогресивну сутність експресіонізму в музичному мистецтві.

Виникнення експресіонізму в 1905 – 1920 рр. як відгуку на соціальну кризу 1-ої чверті ХХ ст. Журнал «Штурм» (1911 р., Х. Вальден). Нова віденська школа А. Шенберга, А. Берг, А. Веберн. Створення додекафонної системи. Розвиток принципів формоутворення музики бароко та раннього класицизму.

8.4. Історія української музики

45. Розкрийте особливості музичної культури України епохи Бароко.

Бароко як загальноєвропейський стиль, його специфіка в Україні. Типологічно спільні риси європейського Бароко. Кант як синтетичний бароковий музично-поетичний жанр. Світське музичне мистецтво, його жанри та стилі. Інструментальна музика. Музично-театральне мистецтво. Шкільна драма. Церковна багатоголоса музика. Партесний концерт. Дзвонарське мистецтво. Музично-теоретична думка. Теоретичні трактати М. Ділецького.

46. Розкрийте особливості музичної культури України епохи Класицизму.

Поєднання просвітницьких, класицистичних і барокових тенденцій в українській культурі зазначеного періоду. Церковна музика. Хоровий духовний концерт. Творчість М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя. Пісня-романс. Професіональна інструментальна музика. “Українська” симфонія Е. Ванжури.

47. Охарактеризуйте музичне мистецтво України першої половини і середини ХІХ століття.

Музичне життя в перших десятиліттях ХІХ ст. Становлення національного театру. Пісня-романс. Зростання композиторської майстерності. Хорова музика. Музично-театральне мистецтво. С. Гулака-Артемівський “Запорожець за Дунаєм”. Симфонічна та інструментальна музика. Романтична

естетика, класичні стилістика й формотворення, фольклоризований тематизм в увертюрах (“симфоніях”) М. Вербицького. Формування національної специфіки в українській фортепіанній музиці. Розвиток жанру обробки українських народних пісень (Й. Витвицький, М. Завадський, В. Заремба). Формування циклічних творів (думка і шумка) та великої форми (М. Завадський, П. Сокальський).

48. Охарактеризуйте творчий доробок основоположника української класичної музики М. В. Лисенка.

Життєвий та творчий шлях композитора. Фольклористична діяльність митця. Педагогічна діяльність М. Лисенка. Естетичні принципи М. Лисенка. Стильові риси творчості та її новаторство. Огляд оперної творчості. Хорова музика. Огляд творчого доробку М. Лисенка у жанрі камерно-вокальної музики. Обробки українських народних пісень (хорові, камерно-вокальні). Інструментальні твори.

49. Охарактеризуйте музичне мистецтво України першої половини ХХ століття.

Становлення українського музикознавства. Роль жанру хорової та сольної обробки української народної пісні у створенні національного стилю української музики. Особливості розвитку жанрів українського музичного мистецтва в 20–30-ті роки. Українська музична культура у період фашистської окупації і повоєнної відбудови у 40-х роках. Дослідження музичного фольклору в місцях евакуації. Роль масової пісні як провідного жанру цього періоду.

50. Здійсніть музикознавчий огляд творчості українських композиторів першої половини ХХ століття.

М. Леонтович, К. Стеценко, Я. Степовий, О. Кошиць, В. Косенко, С. Людкевич, П. Козицький, Г. Верьовка, М. Вериківський, Л. Ревуцький та ін.

51. Охарактеризуйте музичне мистецтво України другої половини ХХ століття.

Суперечливість розвитку українського музичного мистецтва у 50-х роках. Музичне мистецтво 60–80-х років як новий етап в історії розвитку культури України. Два шляхи оновлення тематики та стилістики музичного мистецтва. Тенденція до камернізації великих жанрів (симфонії, опери, кантати). Неокласицизм. Вплив нової геополітичної ситуації в Україні другої половини 90-х років на розвиток музичного мистецтва. Процеси подолання ідеологічних стереотипів у музичній культурі України.

52. Проаналізуйте розвиток основних жанрів українського музичного мистецтва в другій половині ХХ століття.

Пісенна та хорова творчість. Симфонічна музика. Опера. Балет. Камерна музика.

53. Простежте епохи й періоди в розвитку українського фольклору та визначте жанри усної народної творчості, які з'явилися в ці періоди.

I. Доісторична (міфологічна) епоха: палеоліт – мисливські культи, магія полювання; мезоліт, чи кам'яний вік – система культів тварин, рослин, природних стихій; протонеоліт – астральні культи, міфи про природу, людину та світ; неоліт, чи мідний вік – Трипільська культура (3-2 тис. до н.е.); епоха бронзи, чи бронзовий вік; залізний вік; праслов'янський період.

II. Історична епоха: княжий період; доба козаччини; період бездержавності (XVIII–XIX ст.); час новітнього розвитку усної народної творчості (XX ст.); сучасний етап розвитку усної народної творчості.

54. Поясніть поняття «синкретизм ранніх форм фольклору».

Дві риси первісного мистецтва – *біфункціональність* (художнє і нехудожнє), *синкретичність*. Мистецтво – невід'ємний складник практично-пізнавальної діяльності людей первісного суспільства. Слова – символи для первісної людини; мова – перший фактор поетичної творчості.

55. Розкрийте зміст та музичні особливості календарно-обрядових пісень.

Походження і розвиток новорічних святкувань. Різновиди новорічних пісень. Колядки. Щедрівки. Народний театр. “Вертеп”. “Коза”. “Маланка”. Походження, історія побутування. Походження весняних обрядів та пісень. Різновиди весняних ігор та пісень. Зміст русальних обрядів та ігор. Музичні особливості русальних пісень. Зміст царинних обрядів, їх зв'язок із землеробською працею. Тематика та музичні особливості купальських і петрівчаних пісень. Зміст, тематика, музичні і виконавські особливості жнивварських пісень. Тематика, зміст, музичні особливості косовицьких пісень. Їхня спорідненість із купальськими, петрівчаними та жнивварськими піснями.

56. Розкрийте особливості епічних та ліро-епічних жанрів українського фольклору.

Героїчна епоха в історії українського народу. Особливості епічного стилю. Епічні жанри. Історія кобзарства. Думи, їх зміст тематика та музичні особливості. Жанрові різновиди дум. Історичні пісні. Тематична специфіка. Хронологічний огляд пісенної епіки. Класифікація історичних пісень. Народні балади. Особливості текстів та наспівів. Епічний, пісенний і протяжний виконавські стилі. Новелістичні пісні (співанки-хроніки). Музичні особливості: форма, мелодика, ритміка, ладова специфіка. Особливості виконання.

57. Охарактеризуйте народнопісенну лірику українського фольклору.

Народнопісенна лірика. Класифікація ліричних жанрів. Жанри соціально-побутової лірики. Зміст та музичні особливості козацьких пісень. Зміст і тематика чумацьких пісень. Рекрутські та солдатські пісні. Походження, особливості змісту та побутування. Музичні і виконавські особливості.

Бурлацькі, наймитські, заробітчанські пісні. Побутова лірика. Пісні про кохання та родинний побут.

58. Визначте поняття «родинно-обрядова творчість» та назвіть цикли, з яких вона складається.

Виникнення родинної обрядовості на основі тотемічно-анімістичних вірувань та культів, її зв'язок із магією. Весільна обрядовість. Обряди, пов'язані з народженням дитини. Похорон як етап життя родини. Поховальна обрядовість.

59. Охарактеризуйте українську народну інструментальну музику

Народний інструментарій. Класифікація музичний інструментів: індивідуально-любительські і ансамблеві. Коротка характеристика інструментів (виконавські можливості, особливості використання, функції). Класифікація інструментальної музики. Функції інструментальної музики. “Троїсті музики”: виконавський склад, оркестрові функції (мелодична, гармонічна, метро-ритмічна). Явище ансамблевої імпровізації.

60. Розкрийте зв'язок дитячого фольклору з етнопедагогікою. Поняття «дитячий фольклор». Специфіка дитячого фольклору. Розвиток дитячого мислення в українській етнопедагогіці засобом пестушок, забавлянок, небилиць. Значення колискових пісень в перші роки виховання дитини.

8.5. Педагогіка

61. Схарактеризуйте педагогіку як науку.

Педагогіка – наука про виховання людини (Ю. К. Бабанський, М. Д. Ярмаченко), наука про навчання, виховання, освіту (А. М. Алексюк, С. Ф. Збандуто). Три етапи розвитку педагогіки. Перший – донауковий. Другий етап — виникнення теоретичних концепцій виховання й освіти спочатку в рамках філософії, потім, з XVII ст. педагогіка розвивається як самостійна наука. Третій етап — розвиток науки як системи. Заслуга в становленні педагогіки як науки Я. А. Коменського, Ж. Ж. Руссо, І. Песталоцці, А. Дістервега, К. Д. Ушинського, А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського. Джерела розвитку педагогіки. Зв'язок педагогіки з іншими науками.

62. Схарактеризуйте основні категорії педагогіки.

Категорії – поняття, які відображають основні сторони, властивості і зв'язки явищ об'єктивного світу. Основні категорії: виховання (в широкому соціальному, широкому педагогічному, вузькому педагогічному, гранично вузькому значенні), навчання, освіта, самонавчання, самовиховання, формування, перевиховання. Характеристика категорій.

63. Розкрийте систему педагогічних наук.

Поняття про систему педагогічних наук. Характеристика структури педагогічної науки. Загальна педагогіка. Вікова педагогіка (переддошкільна, дошкільна, шкільна, педагогіка дорослих). Спеціальна педагогіка (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка, логопедія). Порівняльна педагогіка. Історія педагогіки. Методика. Сімейна педагогіка. Соціальна педагогіка.

64. Схарактеризуйте методи науково-педагогічних досліджень.

Методи наукового дослідження – це способи одержання наукової інформації з метою встановлення закономірних зв'язків, відносин, залежностей і побудови наукових теорій. Види методів (спостереження, анкетування, бесіда, аналіз продуктів діяльності, тестування, шкалювання, педагогічний експеримент). Спостереження, вимоги (об'єктивність, комплексність, фіксація результатів). Бесіда як самостійний і додатковий метод дослідження. Вимоги до бесіди. Анкетування (анкети відкриті, закриті, змішані). Вивчення документації – особових справ, медичних карт, класних журналів, учнівських щоденників, протоколів зборів. Вивчення продуктів діяльності учнів, тобто письмових, графічних робіт, малюнків, зошитів, виробів (ці матеріали дають певні відомості про індивідуальні особливості учнів, їх ставлення до праці, рівень сформованості знань, умінь і навичок; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний).

65. Схарактеризуйте систему освіти в Україні.

Система освіти як сукупність навчально–виховних закладів і органів керівництва ними, які згідно законів забезпечують здобуття освіти, підготовку і перепідготовку кадрів. Принципи побудови системи освіти. Структура системи освіти: дошкільна освіта, загальна середня освіта, позашкільна освіта, професійна освіта, вища освіта, аспірантура, докторантура, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів, самоосвіта. Характеристика ланок системи освіти.

66. Розкрийте сутність процесу навчання, його структуру та функції.

Навчання як процес навчальної взаємодії між вчителем і учнями з метою розвитку, освіти і виховання кожної дитини. Суб'єкти навчання. Викладання і учіння. Рушійні сили процесу навчання. Функції навчання (освітня, виховна, розвиваюча). Структурні компоненти процесу навчання (мета, зміст, принципи, методи, засоби, форми організації, результати). Структура навчальної діяльності (мотиваційний, змістовий, діяльнісний, результативний, рефлексивний) компоненти (П. Гальперін, В. Давидов, І. Лернер, О. Савченко).

67. Розкрийте закономірності, принципи і правила навчання.

Закономірності навчання як об'єктивний і необхідний зв'язок між педагогічними явищами, коли зміна одних явищ зумовлює відповідні зміни

інших: 1) обумовленість навчання суспільними потребами; 2) залежність навчання від умов, у яких воно відбувається; 3) взаємозалежність процесів навчання, виховання, освіти і розвитку особистості; 4) взаємозв'язок навчальних і реальних пізнавальних можливостей учнів; 5) єдність процесів викладання і учіння; 6) взаємозалежність завдань, змісту, методів і форм навчання у навчальному процесі.

Дидактичні принципи – основоположні ідеї, вихідні положення, які визначають зміст, форми, методи, навчальної роботи відповідно до мети виховання і закономірностей процесу навчання. Правила як регулятивні судження про конкретні дії вчителя та учнів з метою реалізації вимог того чи іншого принципу. Принципи науковості, систематичності і послідовності, свідомості, наочності, активності і самостійності, ґрунтовності, доступності, емоційності, зв'язку навчання з практичною діяльністю.

68. Дайте загальну характеристику змісту освіти.

Зміст освіти – це чітко окреслена система знань, умінь та навичок, якими оволодівають у навчальних закладах. Чинники зміни змісту освіти: соціально-економічні відносини, рівень розвитку виробництва, науки, техніки і культури, розвитку школи й освіти, мета та завдання освіти і виховання, які ставить суспільство перед школою.

Підходи до формування змісту освіти: теорія формальної освіти (Дж. Локк, Ж. Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці Й. Гербарт), теорія матеріальної освіти (Г. Спенсер), педоцентрична (Дж. Дьюї). Компоненти змісту освіти: знання, уміння, навички. Основні принципи реформування змісту освіти: гуманітаризація, диференціація, інтеграція. Відображення змісту освіти у навчальних планах, навчальних програмах, підручниках.

69. Схарактеризуйте нормативні документи змісту освіти.

Навчальний план — це державний документ, що визначає структуру навчального року, номенклатуру та розподіл предметів для вивчення в конкретному класі, тижневу й річну кількість годин, відведених на вивчення кожного предмета. Компоненти навчального плану: державний і шкільний. Характеристика інваріантної і варіативної складової навчального плану.

Навчальна програма — це державний документ, що визначає зміст і обсяг знань з кожного навчального предмета, умінь і навичок, якими необхідно оволодіти, за розділами і темами з розподілом їх за роками навчання. Структура навчальної програми:

Пояснювальна записка, що розкриває основні завдання навчального предмета, особливості організації і методи навчальної діяльності, форми зв'язку класної та поза класної роботи; зміст дисципліни за розділами і темами; практичні і лабораторні заняття; система вмінь і навичок, якими мають оволодіти учні. Принципи побудови навчальних програм.

70. Представте класифікації методів навчання.

Поняття про методи навчання. Класифікація методів навчання як впорядкована за певною ознакою їх система.

Класифікація методів навчання, в основі яких цілісний підхід до діяльності вчителя і учня в навчально-виховному процесі (Ю. К. Бабанський): методи організації і здійснення певною ознакою їх система. Класифікації методів навчання, в основу яких покладено такі критерії: 1)джерело передачі та сприйняття інформації (С. І. Петровський, Є. Я. Голант); 2) логіка передачі і сприйняття навчальної інформації (С. Г. Шаповаленко); 3) ступінь самостійності мислення школярів (М. А. Данилов, Б. П. Єсіпов, М. М. Скаткін, І. Я. Лернер); 4)ступінь керівництва навчальною роботою (П. І. Підкасистий, В. Ф. Паламарчук, В. І. Паламарчук). Навчально-пізнавальної діяльності; методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

71. Схарактеризуйте словесні методи навчання.

Словесні методи навчання включають усний виклад матеріалу самим учителем (розповідь, пояснення, опис, інструктаж, лекція) та діалогічна форма (бесіди). Характеристика розповіді як монологічної форми викладу навчального матеріалу. Вимоги до розповіді. Види розповіді (опис, пояснення, художня розповідь). Пояснення як послідовний, логічний, чіткий виклад способів дій, складних питань. Умови застосування пояснення. Поєднання пояснення з іншими методами.

Бесіда як метод навчання, за якого вчитель спираючись на знання і практичний досвід учнів, підводить до розуміння нового, уточнення, поглиблення, розширення відомого. Види бесід: за дидактичною метою (підготовча або вступна, пояснювальна, підсумкова, контрольна-перевірна). За рівнем пізнавальної самостійності учнів (репродуктивно-відтворювальна, евристична). Вимоги до проведення бесід.

72. Висвітліть історію розвитку форм організації навчання.

Поняття про форми організації навчання. Характеристика найбільш відомих в історії педагогічної думки форм організації навчання: 1) індивідуальне; 2) індивідуально-групове; 3) класно-урочна система навчання; 4) белл-ланкастерська система взаємного навчання; 5) мангеймська система навчання; 6) даль тон-план; 7) бригадно-лабораторна форма організації навчальних занять; 8) план трампа.

73. Схарактеризуйте урок як форму організації навчання, типи і структуру уроків (за В.Онищуком).

Урок як логічно закінчена, цілісна, обмежена в часі частина навчально-виховного процесу, яку проводять за розкладом під керівництвом учителя з постійним складом учнів. Тривалість уроку. Вимоги до уроку (санітарно-гігієнічні, психолого-педагогічні, дидактичні, виховні).

Класифікація уроків за дидактичною метою В.Онищука: 1) урок засвоєння нових знань; 2) урок формування умінь і навичок; 3) урок застосування умінь і навичок; 4) урок узагальнення і систематизації; 5) урок контролю і корекції знань, умінь і навичок; 6) комбінований урок. Структура уроку як сукупність, послідовність та логічний зв'язок елементів, які становлять його модель. Структура різних типів уроків.

74. Схарактеризуйте позаурочні форми навчання.

Позаурочні форми навчання (факультативні заняття, практикуми, семінари, предметні гуртки, домашня робота). Види факультативів (з поглибленого вивчення навчальних дисциплін, з додаткових дисциплін, міжпредметні, теоретичні, практичні). Завдання семінарських занять. Види семінарів залежно від змісту теоретичного матеріалу (підготовчі (просемінари), власне семінари, міжпредметні). Екскурсія як форма роботи з учнями, її завдання. Класифікації екскурсій: програмні, позапрограмні, виробничі, біологічні, географічні, краєзнавчі, мистецькі. Етапи екскурсії. Вимоги до проведення екскурсій. Домашня робота як самостійне виконання учнями домашніх завдань за межами уроку. Цілі домашньої роботи. Види домашніх робіт.

75. Розкрийте сутність, функції і види контролю за навчально-пізнавальною діяльністю учнів.

Поняття про контроль. Складові контролю: перевірка, оцінка, облік. Сутність функцій контролю: навчальна, стимулююча, розвивальна, виховна, діагностична, управлінська.

Характеристика видів контролю (попередній, поточний, тематичний, періодичний, підсумковий, семестровий, річний, державна підсумкова атестація). Форми контролю: заліки, екзамени.

76. Розкрийте сутність процесу виховання, його особливості.

Сутність процесу виховання. Структура процесу виховання (мета, завдання, зміст, принципи, методи, форми, результати). Суб'єкти виховного процесу. Рушійні сили процесу виховання. Об'єктивні та суб'єктивні фактори виховання. Мотиви виховання. Предмет виховання. Мета виховання як визначальна характеристика виховної системи. Фактори, які обумовлюють мету і завдання виховання. Особливості процесу виховання: цілеспрямованість, багатофакторність, довготривалість, комплексність, двосторонність, віддаленість результатів, безперервність, варіативність.

77. Визначте закономірності і принципи виховання.

Закономірності виховання як об'єктивні, стійкі, суттєві зв'язки у виховному процесі, що зумовлюють його ефективність. Основні закономірності: органічний зв'язок виховання із суспільними потребами і умовами виховання; процес виховання людини здійснюється під впливом

різноманітних факторів; процес виховання найбільш успішно проходить в природному для особистості національному руслі; результати виховання є залежними від виховного впливу на внутрішній світ дитини, її духовну сферу, зокрема на формування її думок, поглядів, переконань, ціннісних орієнтацій, емоційну сферу; визначальна роль діяльності і спілкування у вихованні.

Принципи виховання – керівні положення, які відображають загальні закономірності процесу виховання. Характеристика основних принципів виховання: гуманізму, природовідповідності, урахування вікових та індивідуальних особливостей, цілеспрямованості, систематичності і послідовності, єдності свідомості і поведінки, поєднання поваги до вихованця з розумною вимогливістю до нього, виховання в праці, діяльності і спілкуванні, стимулювання особистості до самовиховання.

78. Розкрийте класифікацію методів виховання.

Методи виховання як способи взаємопов'язаної діяльності вихователів і вихованців з метою досягнення виховних цілей. Перша класифікація методів виховного впливу: активні (організаційна діяльність, трудовий метод) і пасивні (моралізація, примушення) (М. М. Пістрак). Репродуктивно-пояснювальні, привчання і вправи, проблемно-ситуативні методи, стимулювання і гальмування, методи керівництва самовихованням учнів (І. С. Мар'єнко). Методи формування свідомості особистості, методи організації діяльності і формування досвіду громадської поведінки. Методи стимулювання поведінки і діяльності (М. І. Болдирєв).

79. Схарактеризуйте методи формування свідомості особистості.

Бесіда як метод виховання та отримання інформації про особистість за допомогою безпосереднього словесного спілкування. Види бесід (індивідуальні, фронтальні, заплановані, епізодичні, відстрочені). Методика та вимоги до проведення бесід.

Переконування як метод виховання, що передбачає умисний цілеспрямований вплив на свідомість, волю, почуття вихованців з метою формування у них стійких переконань, певних норм поведінки. Прийоми переконування.

Приклад як метод виховання, що передбачає організацію взірця для наслідування з метою оптимізації процесу соціального успадкування. Вимога (безпосередня і опосередкована, пряма, непряма, вимога-прохання, вимога-довіра, вимога-натяк, вимога-схвалення).

80. Висвітліть методи стимулювання і корекції поведінки школярів.

Заохочення як метод педагогічного впливу на особистість, що виражає позитивну оцінку вихователем поведінки вихованця з метою закріплення позитивних якостей. Вимоги до заохочення: об'єктивність, справедливість, врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців, перевага

моральних, а не матеріальних заохочень. Види заохочень: похвала в усній формі, подяка у письмовій формі, нагородження похвальними листами, грамотами.

Покарання як метод виховання, що передбачає вплив педагога на особистість вихованця з метою осуду чи гальмування його негативних дій і вчинків. Види покарань: зауваження, догана в наказі директора, обмеження у правах, накладання додаткових обов'язків.

81. Схарактеризуйте колектив, його функції. Покажіть динаміку розвитку колективу.

Поняття про колектив як соціально значиму групу людей, які об'єднані спільною метою, узгоджено діють у напрямку досягнення означеної мети і мають органи самоврядування. Роль колективу у формуванні особистості: своєрідна ланка, яка зв'язує між собою суспільство і особистість; мікросередовище, яке сприяє перетворенню норм і ціннісних орієнтацій суспільства в норми, цінності даної конкретної особистості, дає можливість набувати практики спілкування; сприяє розвитку організаторських здібностей, умінню розумно поєднувати особистісні інтереси та інтереси оточуючих однолітків; є ареною самовираження і самоствердження особистості.

Функції колективу: організаторська, виховна, стимулююча. Динаміка розвитку колективу (перша, друга, третя стадії). Роль активу, органів самоврядування у формуванні колективу. Безпосередній та опосередкований вплив вихователя на дитячий колектив.

82. Схарактеризуйте шляхи і засоби морального виховання школярів.

Моральне виховання як провідний чинник усебічного розвитку особистості. Завдання морального виховання: оволодіння нормами і правилами моральної поведінки, формування почуттів та переконань, вироблення умінь і навичок моральної поведінки, адекватної поведінки у процесі суспільних відносин.

Шляхи розв'язання завдань морального виховання : життєдіяльність сім'ї, цілеспрямований вплив її на формування моральних цінностей дитини впродовж життя батьків; педагогічна діяльність дошкільних навчальних закладів; освітньо-виховна діяльність загальноосвітніх закладів; діяльність професійних навчально-виховних закладів; функціонування засобів масової інформації; діяльність мистецьких організацій (театрів, музеїв, клубів, будинків культури), соціально-виробнича діяльність громадян на виробництві.

Засоби морального виховання: побут сім'ї, книги, газети, журнали, кіно, телебачення, природне середовище, національні традиції, звичаї, обряди, мова, усна народна творчість, засоби мистецтва, зміст навчальних дисциплін.

83. Схарактеризуйте сім'ю як важливий соціальний інститут виховання.

Сім'я як соціальний інститут суспільного розвитку. Вплив сім'ї на формування особистості дитини (фізичний розвиток, розвиток пізнавального інтересу, нахилів, здібностей, успішність, вибір професії). Групи сімей, які по-

різному впливають на розвиток і виховання дитини: 1) сім'ї, в яких дружні стосунки між батьками і дітьми; 2) сім'ї в, у яких доброзичливі стосунки; 3) сім'ї, у яких батьки приділяють багато уваги матеріальному благополуччю дітей; 4) сім'ї, в яких мають місце непедагогічні дії батьків; 5) сім'ї, в яких батьки часто конфліктують, часто бувають погрози один одному, проявляється жорстокість (за В. І. Лозовою, Г. В. Троцко).

Характеристика стилю взаємин між батьками і дітьми: авторитарний, ліберальний, демократичний. Функції сім'ї (репродуктивна, економічна, емоційна, виховна, організаторська).

84. Схарактеризуйте види трудової діяльності школярів.

Основний вид трудової діяльності школярів – навчальна праця, як найскладніша праця, яка забезпечує формування особистості, дає їжу для розуму і душі, формує характер, розвиває здібності (К. Д. Ушинський). Трудове навчання як складова трудового виховання. Поетапність здійснення трудового навчання (початкова школа, основна, старша). Суспільно-корисна праця, яка не спрямована на створення матеріальних цінностей. Продуктивна праця (включення учнів у систему виробничих відносин). Самообслуговування.

Види праці: праця навчальна і виробнича, праця короткочасна і довготривала; праця платна і безплатна; праця ручна і механізована; праця в майстерні і в полі; праця індивідуальна і колективна (за В. О. Сухомлинським).

Вимоги до праці: підпорядкованість праці навчально-виховним завданням; посильність праці; своєчасна оцінка праці; розвиток у школярів позитивної мотивації; наукова організація праці.

85. Висвітліть форми і засоби естетичного виховання школярів.

Місце і роль естетичного виховання в житті людини. Зміст естетичного виховання: естетичне сприйняття, естетичні судження, естетичні знання, естетичні ідеали, естетична діяльність, естетична культура.

Форми естетичного виховання: уроки, семінари, гуртки, екскурсії, бесіди, диспути, колективні творчі справи.

Характеристика засобів естетичного виховання: оточуюче природне середовище, література, музика, образотворче мистецтво, архітектура, театральне і кіномистецтво.

86. Висвітліть соціально-педагогічні причини появи важковиховуваних дітей.

Важковиховувані діти як категорія осіб, у яких під впливом несприятливих для розвитку соціальних, психолого-педагогічних та медико-біологічних умов з'являється негативне ставлення до навчання, норм поведінки, відбувається зниження або втрата почуття відповідальності за свої вчинки.

Характерні особливості таких дітей (неправильно сформовані потреби: матеріальні переважають над моральними; більшість матеріальних потреб

мають аморальний характер; нерозвиненість соціально-політичних потреб; прагнення до спілкування з подібними до себе, перебування поза зв'язками з постійними учнівськими колективами; нерозвинута потреба пізнання навколишнього світу; незадовільне навчання, ігнорування методів пізнавальної діяльності; нерозвинута, засмічена вульгаризмами, жаргонною лексикою мова; непослідовність, суперечливість у поглядах і переконаннях; відсутність уявлень про норми поведінки, обмежені почуття відповідальності за свої вчинки; обмежені інтелектуальні інтереси.

Характеристика соціально-педагогічних причин появи важковиховуваних дітей: (період першої світової війни (1914—1918 рр.); громадянська війна (1918-1922 рр.); тридцять років: штучний голодомор, масові репресії; друга світова війна (1939-1945 рр.); останні десятиріччя ХХ ст. характеризується збільшенням соціально занедбаних дітей з причини зниження відповідальності певної частини батьків за виховання дітей, ослаблення національних коренів.

87. Схарактеризуйте форми методичної роботи в школі.

Методична робота – спеціально організована діяльність педагогічного колективу, яка створює умови для підвищення майстерності педагога. Основний зміст методичної роботи: вивчення директивних документів уряду про школу; вивчення і впровадження в практику передового педагогічного досвіду; надання практичної допомоги вчителям з питань вдосконалення теоретичних знань, педагогічної майстерності; постійне знайомство з новими досягненнями психолого-педагогічних наук і методики викладання навчальних предметів; систематичне вивчення і аналіз навчальних програм, підручників, посібників, методичних рекомендацій; вивчення і аналіз якості знань, умінь і навичок учнів, труднощів в опануванні навчальним матеріалом та вироблення рекомендацій щодо підвищення ефективності навчально-виховного процесу; оволодіння новими методами і прийомами навчання і виховання.

Форми методичної роботи: **індивідуальні і колективні. Індивідуальні:** стажування, наставництво, індивідуальні консультації.

Колективні — шкільні (міжшкільні), районні (міські) методичні об'єднання вчителів, вихователів, класних керівників; районні (міські) методоб'єднання вчителів; постійно діючі та епізодичні семінари для вчителів, вихователів, директорів навчально-виховних закладів, їх заступників; педагогічні читання, виставки, конференції; опорні школи; школи передового педагогічного досвіду; творчі групи.

88. Схарактеризуйте педагогічні ідеї Я. А. Коменського.

Я. А. Коменський – чеський педагог, основоположник наукової педагогіки. Розробка Я. А. Коменським класно-урочної системи навчання та обґрунтування уроку як основної форми навчання в школі. Вікова періодизація дітей і система шкіл, зміст освіти та вимоги до організації роботи навчальних закладів. Обґрунтування принципу природовідповідності та доступності початкової освіти для всіх. Розробка теорії навчання – дидактики («велика

дидактика»). Три важливі принципи вчення Я. А. Коменського: виховуючий характер навчання, зв'язок навчання з життям, відповідність навчання віку учнів. Гуманістичні позиції Я. А. Коменського. Його погляди на роль і вимоги до вчителя.

89. Схарактеризуйте педагогічні погляди В.О. Сухомлинського.

В. О. Сухомлинський – автор 41 монографії і брошури, більше 600 статей, біля 120 художніх творів – оповідань і казок для дітей, праць «Виховання колективізму у школярів», «Педагогічний колектив середньої школи», «Духовний світ школяра підліткового і юнацького віку», «Серце віддаю дітям» та ін.

Головна ідея – патріотичного виховання, формування гармонії морального та інтелектуального, героїчного, естетичного, особистого і соціального. Погляди В. О. Сухомлинського на зміст виховання особистості: розумове, фізичне, естетичне, трудове виховання. Моральні цінності та заповіді В. О. Сухомлинського. Головні знахідки павлівської школи: уроки думки; творчість; інтелектуальний фон; оцінки; захоплення; проблемне навчання.

Мета всієї педагогічної діяльності В. О. Сухомлинського – виховання людини, в яке він вкладав глибокогуманний смисл – передусім готовність і здатність творити добро. Любов до дітей – найголовніше у його житті. Уроки мислення в природі. Розвиток творчого мислення засобами казки. Формування пізнавального інтересу школярів. Розробка В.Сухомлинським системи вимог до вчителя.

90. Розкрийте погляди А.С.Макаренка на виховання дітей в сім'ї.

Праці А. С. Макаренка «Книга для батьків», «Лекції про виховання дітей». А. С. Макаренком змістовно обґрунтовано новаторську ідею єдності дій сім'ї, школи, громадськості, розкриті умови сімейного виховання (наявність повної сім'ї, цілісності та єдності сімейного колективу, сімейний устрій, збереження певної моральної атмосфери, істинний батьківський авторитет, наявність вимогливої дисципліни).

Провідна роль у вихованні справжнього авторитету батьків (лекція «Про батьківський авторитет»). Характеристика типів фальшивого авторитету батьків (подавлення; відстані; чванства; педантизму; резонерства; любові; дружби; підкупу).

8.6. Хорове диригування

План аналізу хорової партитури

Загальний аналіз:

- оцінка творчості авторів твору;
- характеристика літературного тексту (основна ідея, образи, теми).

Музично-теоретичний аналіз:

- ладо-тональний план твору;
- музична форма;

- гармонія, фактура, голосоведіння;
- розмір, темп та його зміни;
- динаміка, агогіка.

Вокально-хоровий аналіз:

- тип і вид хору;
- діапазон хорових партій; фразування;
- способи звуковедення (*legato*, *staccato*, *поп legato*);
- дихання (загально-хорове чи ланцюгове);
- особливості інтонації, строю, ансамблю.

Виконавський аналіз:

- синтез творчого задуму композитора та поета з виконавською інтерпретацією диригента,
- визначення основних труднощів хорової партитури (вокально-хорових, диригентських, ритмічних, гармонічних) і засобів їх подолання.

Педагогічний аналіз:

- роль твору в естетичному вихованні та музичному навчанні;
- використання хорового твору на уроках музики та в позакласній роботі тощо.

9. Джерела інформації, рекомендовані до використання в ході підготовки до Атестаційного Екзамену

Методика викладання музичного мистецтва

1. Аристова Л. Методика музичного навчання та виховання : навч.-метод. посібник. Миколаїв : Іліон, 2018 404 с.
2. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі : метод. посібн. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. 104 с.
3. Дем'янко Н. Ю. Основи хорознавства і методики роботи з хором : навч. посіб. Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2004. 96 с.
4. Кушка Я. С. Методика музичного виховання дітей : навч. посібн. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. 288 с.
5. Лобач О. Музично-дидактичні ігри в початковій школі. К. : Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2013. 104 с. (Бібліотека «Шкільного світу»).
6. Лобач О. О. Актуальні проблеми вдосконалення підручників із освітньої галузі «Мистецтво» для початкової школи. *Неперервна педагогічна освіта XXI століття*: зб. матеріалів XVII Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О. П. Рудницької / наук. ред. : Г. І. Сотська, М. П. Вовк. Вип. 3 (15). Київ : Талком, 2020. С. 161–163.
7. Лобач О. О. Метаморфози освітньої галузі «Мистецтво» в державних стандартах України. *Modern science: problems and innovations: Abstracts of the 1st International scientific and practical conference*. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. 2020. Pp. 405-412. URL: <http://sci-conf.com.ua>.

8. Лобач О. О. Методи творчого розвитку молодших школярів на уроках музичного мистецтва. *Витоки педагогічної майстерності*. 2018. Вип. 22. С. 119-124.
9. Масол Л. Методика навчання мистецтва в основній школі : метод. посібн. для вчителів. Київ : Шк. Світ, 2012. 128 с.
10. Масол Л. М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу : навч.-метод. посібник. Київ : Генеза, 2019. 207 с.
11. Масол Л. М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 3-4 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу : навч.-метод. посібник. Київ : Генеза, 2020. 160 с.
12. Науменко С. І. Психологія музичності та її формування у молодших школярів : навч. посібник. К. : КДП, 1993. 186 с.
13. Пермяков О. А., Власенко І. М., Лаврентьєва О. О. Дидактичні ігри на уроках музики : наук.-метод. посіб. К. : КНТ, 2014. 271 с.
14. Печерська Е. Уроки музики в початкових класах: навч. посібник. К. : Либідь, 2001. 272 с.
15. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти: навч.-метод. посібн. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 640 с.
16. Рудницька О. П. Педагогіка : загальна та мистецька : навч. посібник Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2005. – 355 с.
17. Смирнова Т. Хорознавство: історія, теорія, практика : навч. посібн. Харків : Видво Федорко, 2013. 212 с.
18. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти : навч. посіб. К. : Академія, 2016. 240 с. (Alma mater).

Теорія музики і сольфеджіо

1. Андреєва О. Основи музичної грамоти : підручник – вид. 4-те, випр. і доповнене. К. : Муз. Україна, 1978. 135 с.
2. Дубінін І. Гармонія : у 2 ч. К.: Муз. Україна, 1981 – 1982. 235 с.
3. Іванов О. К. Гармонія : навч. посібн. К. : КНУКіМ, 2001. 102 с.
4. Красовська Є. М., Виноградов Г. В. Курс гармонії за фортепіано : метод. поради. К. : Муз. Україна, 1983. 213 с.
5. Павлюченко С. Елементарна теорія музики. К. : Муз. Україна, 1980. 160 с.
6. Побережна Г. І., Щедриця Т. В. Загальна теорія музики : підручник. К. : Вища школа, 2004. 303 с.
7. Смаглій Г. А., Маловик Л. В. Основи теорії музики : підручник. Харків : Факт, 2001. 384 с.
8. Теплицький О. Творчі вправи в курсі гармонії. К. : Муз. Україна, 1984. 89 с.
9. Хоминський Й. Історія гармонії та контрапункту : у 2 т. К. : Муз. Україна, 1975 – 1979. 367 с.

Історія зарубіжної музики

1. Гнатів Т.Ф. Музична культура Франції рубежу ХІХ – ХХ століть : навч. посібник. К. : Муз. Україна, 1993. 223 с.
2. Дячук Н.І. Музичне мистецтво Західної Європи кінця ХVІ – початку ХІХ ст. [Тексти лекцій з курсу «Історія зарубіжної музики» для студентів музичних груп психолого-педагогічного факультету]. Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2009. 103 с.
3. Іванова І. Л., Куколь Г. В., Іванова І. Л., Черкашина М. Р. Історія опери. [Західна Європа. ХVІІ – ХІХ століття] / за ред. М. Черкашиної ; Міжнар. фонд "Відродження". К. : Заповіт, 1998. 383 с.
4. Лисько З. Музичний словник. К. : Муз. Україна, 1994. 98 с.
5. Музична культура Італії та Франції: від бароко до романтизму. [Проблеми стилю та міжкультурних контактів]. К. : Муз. Україна, 1991. 334 с.
6. Юцевич Ю. Є. Музика : словник-довідник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. 352 с.

Історія української музики

1. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. К. : Довіра, 1992. 414 с.
2. Войтович В. Українська міфологія. К. : Либідь, 2002. 664 с.
3. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис : у 2 т. К.: Оберіг, 1991. 604 с.
4. Герасимова-Персидська Н. О. Хоровий концерт на Україні в ХVІІ – ХVІІІ ст. К. : Муз. Україна, 1978. 280 с.
5. Головацький Я. Виклади давньослов'янських легенд або Міфологія. К. : Довіра, 1991. 94 с.
6. Грицай М. С., Бойко В. Г., Дунаєвська Л. Ф. Українська народно-поетична творчість : підр. для університетів. К. : Вища школа, 1983. 358 с.
7. Давидюк В. Українська міфологічна легенда. Львів : Світ, 1992. 192 с.
8. Дитячий фольклор / вступ. ст. Г. В. Довженок. – К. : Дніпро, 1986. 304 с.
9. Іваницький А. І. Хрестоматія з українського музичного фольклору (з поясненнями та коментарями) : навч. посібн. Вінниця : НОВА КНИГА, 2008. 520 с.
10. Іваницький А. Українська народна музична творчість : підручник. К. : Муз. Україна, 1990. 374 с.
11. Іваницький А. І. Український музичний фольклор : підручн. Вінниця : НОВА КНИГА, 2004. 320 с.
12. Історія української музики: У 6 т. – Т. 1 – 4. К. : Муз. Україна, 1989 – 1992.
13. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні : у 2-х кн. К. : Обереги, 1994.
14. Колесса Ф. М. Фольклористичні праці. К. : Наук, думка, 1970. 415 с.
15. Колядки і щедрівки / упор., вст. ст., прим. М. С. Глушка. К. : Муз. Україна, 1991. 200 с.

16. Корній Л. Історія української музики : у 2 ч. Київ – Харків – Нью-Йорк, 1998.
17. Корній Л. Українська шкільна драма і духовна музика XVII – другої половини XVIII ст. : монографія. К. : Муз. Україна, 1993. 240 с.
18. Лановик М. Б., Лановик З. Б. Українська усна народна творчість : підручн. К. : Знання-прес, 2006. 591 с.
19. Левченко Г. С. Народні пісні Полтавщини : навч. посіб. Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2006. 148 с.
20. Лозинський Й. І. Українське весілля / упор. і вступ. ст. Р. Ф. Кирчіва. К. : Наук. думка, 1992. 174 с.
21. Лозко Г. Українське народознавство. К. : Зодіак-ЕКО, 1995. 386 с.
22. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. К. : Обереги, 2003. 139 с.
23. Плачинда С. Словник давньоукраїнської міфології. К. : Укр. письменник, 1993. 240 с.
24. Плісецький М. Українські народні думи. Сюжети і образи. К. : УКСП «Кобза», 1994. 305 с.
25. Пономарьов А. Українська етнографія : Курс лекцій. К. : Либідь, 1994. 416 с.
26. Українська культура: Лекції / за ред. Дм. Антоновича; упор. С. В. Ульяновська; вст. ст. І. М. Дзюби; перед. слово М. Антоновича; додатки С. В. Ульяновської, В. І. Ульяновського. К. : Либідь, 1993. 592 с. («Пам'ятки історичної думки України»).
27. Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник / гол. ред. А. Пономарев. К. : Либідь, 1993. 256 с.
28. Українське бароко та європейський контекст : зб. наук. пр. / ред. кол. Костюк О. Г., Федорук О.К. [та ін.]. К. : Муз. Україна, 1991. 422 с.
29. Українське народознавство / за заг. ред. С.П. Павлюка та ін. Львів : Фенікс, 1994. 605 с.
30. Українське народознавство : навч. посібн. / за ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горинь, Р. Ф. Кирчіва. Львів : Фенікс, 1994. 415 с.

Основний музичний інструмент

1. Денисов О., Угринович В. Популярні мелодії для баяна або акордеона. Вип. І. К. : Муз. Україна, 1988. 117 с.
2. Різоль М. 100 українських народних пісень і танців для баяна. К. : Муз. Україна, 1991. 205 с.
3. Українські народні танці в обробці для баяна / упор. Різоль М. К. : Муз. Україна, 1993. 47 с.
4. Чапкій С. Альбом баяніста. К. : Муз. Україна, 1967. 88 с.
5. Чапкій С. Етюд для баяна. К. : Муз. Україна, 1967. 62 с.
6. Бах Й.С. 6 маленьких прелюдій для фортепіано. К. : Мелосвіт, 2000. 16 с.

7. Глушкова С. І., Пужай Г. В. Вибрані п'єси українських композиторів : навч. посіб. Ч. І. / гол. ред. Г. С. Левченко. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. 168 с.
8. Глушкова С. І., Пужай Г. В. Пісні українських композиторів для дітей : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. І. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. 150 с.; Ч. II, 2017. 164 с.
9. Ірклієнко В. С., Дем'янюк Н. Ю. Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва на індивідуальних заняттях з основного музичного інструменту. *Естетика і етика педагогічної дії*: зб. наук. праць. 2019. Вип. 20. С. 120-129.
10. Кузнецова В. Збірник музичних творів для фортепіано. Полтава, 2007. 32 с.
11. Павленко О. М. Хрестоматія з музики для загальноосвітніх шкіл. 1 клас Харків : Веста : Видавництво «Ранок», 2004. 176 с.
12. Українська фортепіанна музика : навч. посібник / упор. Т. Завадська, О. Козачук. К. : Муз. Україна, 2004. Ч. І. 175 с.
13. Яковлев В. П. Прийоми самостійної роботи студента над музичним репертуаром по класу баяна. *Vědecký pokrok na přelomu syachaletých věd – 2017: Materiály XIII Mezinárodní vědecko - praktická konference, Vol. 7. Praha: Publishing House «Education and Science». С. 37-40.*
14. Яковлев В. П. Індивідуальне заняття – основна форма навчання гри на музичному інструменті // *Perspektywi czneopracowania sa nauka I technikami – 2017 : Materialy XIII Miedzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji, 07-15 listopada 2017. С. 3-6.*
15. Яковлев В. П., Сулаєва Н. В., Вовченко С. В. Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до використання творів шкільного репертуару в професійній діяльності. *Theoretical foundations of modern science and practice: Materialy XIth International scientific and practical conference (06-07 april 2020) Melbourne, Australia, 2020. P. 448-451.*
16. Мясков К. Дитячий альбом для баяна. К.: Музична Україна, 1991. 103 с.
17. Збірник пісень з акомпанементом. 3-4 класи [Ноти] / упоряд. Л. М. Єлагіна. Х. : Ранок : Веста, 2004. – 144 с.

Постановка голосу

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник для вузів К. : Віпол, 2007. 173 с.
2. Глушкова С. І., Пужай Г. В. Пісні українських композиторів для дітей : навч. посібник : у 2 ч. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. Ч. І. 150 с.
3. Глушкова С. І., Пужай Г. В. Пісні українських композиторів для дітей : навч. посіб. : у 2 ч. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. Ч. II. 164 с.
4. Даценко А. С. Сольний спів : метод. реком. Луганськ : ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 61 с.

5. Маслій К. Виховання голосу співака : навч. посібник. Рівне : РДК, 1996. 120 с.
6. Овчаренко Н. А. Професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності : теорія та методологія : монографія. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2014. 400 с.
7. Прохорова Л. В. Українська естрадна вокальна школа : навч. посібник. Вінниця : Нова книга, 2006. 384 с.
8. Ремезова Н. М. Використання музичної спадщини Раїси Кириченко у формуванні вокальних навичок учителя музичного мистецтва. *SCIENCE, TRENDS AND PERSPECTIVES 17th International Scientific and Practical Conference (18-19 May, 2020)*. 432 p. (Tokyo, Japan 2020). С. 329-331.
9. Ремезова Н. М. Хрестоматія з постановки голосу (вокалізи): навчально-методичний посібник. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. Ч. I. 60 с.
10. Хрестоматія для сольного співу. Пісні, романси, арії українських композиторів : у 3-х ч. / упор. В. Л. Бриліна, Л. М. Ставінська. К. : Освіта Україна, 2008. 248.

Хорове диригування

1. Дем'янюк Н. Ю. Основи хорознавства і методики роботи з хором : навч. посіб. для студ. серед. спец. і вищ. закл. освіти. Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2004. 96 с.
2. Дем'янюк Н. Ю. Хрестоматія з диригування хором : навч. посіб. для студ. педагогічних ун. у 3 ч. / [уклад. Н. Ю. Дем'янюк]. Полтава : Полтав. держ. пед. ун. імені В. Г. Короленка, 2009. Ч. I. 183 с.; Ч. II. 150 с.; Ч. III. 198 с.
3. Левченко Г. С. «Їхав козак за Дунай»: українська народна пісня для мішаного хору / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. Полтава : ПДП імені В. Г. Короленка, 1998. 70 с.
4. Левченко Г. С. «На козака пригодонька»: хоровий триптих : навч. посіб. / Полтав. держ. пед. ін-т імені В. Г. Короленка. Полтава : ПДП імені В. Г. Короленка, 1998. 78 с.
5. Левченко Г. С. «Стоїть гора високая»: навч. посіб. / Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава : ПДПУ, 2003. 24 с.
6. Левченко Г. С. Збірник пісень. Полтава, 1995. 36 с.
7. Левченко Г. С. Збірник пісень. Полтава, 1996. 34 с.
8. Левченко Г. С. Народні пісні Полтавщини : навч. посіб. Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2006. 148 с.
9. Левченко Г. С. Ой, у лузі, та ще й при березі : навч. посіб. Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2006. 160 с.
10. Левченко Г. С. Пісенні крила Полтавщини : зб. пісень. Полтава : СПДФО, 2005. 120 с.
11. Левченко Г. С. Хорова версія концерту для фортепіано з оркестром С. А. Шевченка : репертуарн. посіб. Полтава, 2002. 56 с.

12. Левченко Г. С. Червона калина – полтавська земля : навч. посіб. / Полтав. держ. пед. ін-т ім. В. Г. Короленка. Полтава : Скайтек, 2000. 167 с.
13. Левченко Г. С., Лиманський П. Т., Тягло Є. І. Хорове диригування : навч. посібн. Ч. І. Полтава : ПДП, 1995. 91 с.
14. Лиманський П. Т., Тягло Є. І. Вокально-хорова робота вчителів музики в дитячому хорі : навч. посіб. Полтава : ПДП, 1997. 74 с.
15. Лиманський П. Т., Тягло Є. І. Хорове диригування : навч. посібн. Ч. II. Полтава : ПДП, 1998. 181 с.
16. Лиманський П. Т. Обробки українських народних пісень та переклади для академічного хору : зб. муз. творів / [передм. Л. А. Гнатюк, Є. І. Тягла]. Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2001. 36 с.

Педагогіка

1. Артемова Л.В. Історія педагогіки України : підручник. К. : Либідь, 2006. 424 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: підручник. К. : Либідь, 2008. 848 с.
3. Бойко А.М. Виховання людини: нове і вічне. Полтава : Техсервіс, 2006. 568 с.
4. Бондар В. І. Дидактика. К.: Либідь, 2005. 262 с.
5. Вишневецький О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич : Коло, 2003. 528 с.
6. Волкова Н.П. Педагогіка : навч. посіб. Вид. 4-те, стер. К. : Академвидав, 2012. 615 с.
7. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. 376 с.
8. Зайченко І.В. Педагогіка. навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Освіта України, 2006. 528 с.
9. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : наук.-метод. посіб. К. : МАУП, 2000. 309 с.
10. Інтегрований курс теорії та історії педагогіки: індивідуальні тьюторські завдання для студентів II-IV курсів / Автор-укладач Бойко А. М. Полтава, 2007. 328 с.
11. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка у запитаннях і відповідях : навч. посіб. К. : Знання, 2006. 311 с.
12. Левківський М.В. Історія педагогіки: підручник. К. : ЦНЛ, 2003. 360 с.
13. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. Харків : ОВС, 2002. 400 с.
14. Любар О.О. Стельмахович М.Г., Федоренко Т.Т. Історія української школи і педагогіки : навч. посіб. К. : Знання, 2006. 447 с.
15. Мазоха Д.С., Опанасенко Н. І. Педагогіка : навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 231 с.
16. Максимюк С.П. Педагогіка : навчальний посібник. К. : Кондор, 2005. 667 с.
17. Пальчевський С.С. Педагогіка: Навч. посіб. К.: Каравела, 2007. 567 с.

18. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги : підручник / під заг. ред. А. М. Бойко. К. : ВД «Професіонал», 2004. 576 с.
19. Рудницька О.П. Педагогіка : загальна та мистецька : навч. посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. 355 с.
20. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб. Вид. третє, перероб. і допов. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. 230 с.
21. Ягупов В.В. Педагогіка : навч. посібник. К. : Либідь, 2003. 560 с.

Інтернет-ресурси

1. Бех І.Д. Світ емоцій у виховній системі В. О. Сухомлинського : [//www.library.edu.ua](http://www.library.edu.ua)
2. Енциклопедія педагогічної освіти України, 2009 : [www. who-is-who.com.ua](http://www.who-is-who.com.ua)
3. Національна бібліотека імені В. І. Вернадського : <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України : <http://www.mon.gov.ua>.
5. Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського (36020 м. Полтава, вул. Небесної Сотні, 17) : [:http://www.library.pl.ua/](http://www.library.pl.ua/)